



# FÅGLAR I SÖRMLAND



Nr 1

1980

Årg 13

# FÅGLAR I SÖRMLAND

Nr 1      Årg 13      1980

ISSN 0345-3820

Utges av

**FÖRENINGEN SÖDERMANLANDS ORNITOLOGER (FSO)**  
Regionalavdelning av Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) och  
Huvudman för Hartsö-Enskär fågelstation

## Redaktör och ansvarig utgivare

Hans Pettersson, Hånsta, 740 33 Vattholma  
Tel 018/350495

## Redaktion

Hans Pettersson, Inger Kariberg, Lennart Wahlén

## Periodicitet

Utkommer med 2 nummer per år

## Prenumeration

Avgiften är 25:- per år och insättes på nedanstående bank- eller postgiro.  
Medlemmar i FSO erhåller tidskriften gratis.

## Medlemskap i FSO

erhålls för SOF-medlemmar bosatta i Sörmland exklusive Södertörn genom  
att 30:- eller mer insättes på föreningens bank- eller postgiro. För  
övriga gäller en avgift på 40:- per år.

## Medlemskap i SOF

erhålls genom ett ordinarie medlemsavgift 50:-, för juniorer (under 21 år)  
och pensionärer 25:-, insättes på postgiro 19 94 99 - 5 direkt till Sveriges  
Ornitologiska Förening, Stockholm. Ange födelseår.

## Expedition

Södermanlands Ornitologer, c/o Gunnar Sjö,  
Brenäsvägen 23, 641 00 Katrineholm tel. 0150-52071

Bankgiro 712-8457      Postgiro 7 73 78 - 8

## Adressändring

I samband med adressförändring och distributionsärenden kontaktas expedition.

## INNEHÅLL

se omslagets baksida.

# Fågelrapport Sörmland 1979

Bird Report Södermanland 1979

**Hans Pettersson, Lars Broberg, Tony Haglund och Lennart Wahlén**

Föreliggande sammanställning omfattar till Lrk/Srm inrapporterade fågelobservationer av allmänt och regionalt intresse från landskapet Södermanland (Srm) utom Södertörn under 1979. Upprop med precisering av intressanta observationer inför denna sammanställning gjordes under hösten 1979 i INFO nr 45. Några arter och typer av observationer, som ingick i uppropet, har ej behandlats. Dessa kommer att tas upp utförligt i kommande rapporter eller i separata artiklar.

Föregående rapport, som behandlade fågelobservationer från 1978, var införd i Fåglar i Sörmland 12 (1979) sid 1 - 18.

Till 1979 års rapport inkom totalt 734 rapporter från 64 rapportörer, vilket är något sämre än rapporteringen från 1978. Fördelningen av rapporter och rapportörer mellan olika delar av rapportområdet fortsätter att vara sned. En stor andel kommer från Nyköping-Oxelösund, Södertälje och Eskilstuna, medan områdena Frosa-Vagnhärad och Katrineholm-Vingåker fortsätter att vara underrepresenterade. I nedanstående tabell redovisas antalet rapportörer och deras rapporter uppdelade på olika delområden. Rapportörerna har förts till delområdena beroende på bosättning eller huvudsakliga verksamhetsområde.

---

Delområde	Antal rapportörer	Antal rapporter
Nyköping - Oxelösund	14	159
Frosa - Vagnhärad	2	17
Södertälje - Järna	15	163
Gnesta	6	75
Strängnäs	5	83
Eskilstuna - Kungsör	10	137
Flen - Malmköping	6	62
Katrineholm - Vingåker	6	38

---

Den nya ordningsföljden för fågelarterna, som tillämpas i den nya förteck-

ningen, Sveriges fåglar, följs i denna rapport.

Bearbetningen av observationerna har liksom till föregående rapport delats mellan författarna. För avsnittet smålom - storskrake svarar Lars Broberg, bivråk - sothöna och sillgrissla - tretåig hackspett Hans Pettersson, träna - svarttärna Tony Haglund, tofslärka - kornsparv Lennart Wahlén samt för samordning och redigering Hans Pettersson. Väderöversikten för året, vilket är en nyhet från och med denna rapport, har gjorts av Lennart Wahlén.

För observationer av sällsynta och svårbestämda arter, vilkas beskrivning skall granskas av SÖF:s raritetskommitté (Rk), gäller att de publiceras i första efterföljande årsrapport sedan de bedömts och godkänts. Dessa observationer markeras med en asterisk.

## VÄDRET

Januari Kylan från december fortsatte. Det blev mycket kallare än normalt i hela landet, för Sörmlands del blev temperaturunderskottet 3-4 grader. Nederbörden i landskapet blev i medel 61 mm (138% av genomsnittet perioden 1931-60), vilket medförde att snödjupet vid månadens slut var omkring 50 cm, störst i de östra delarna.

Februari Även februari blev betydligt kallare än normalt, med ett underskott på ca 3 grader. Mycket låga temperaturer kunde tidvis uppmätas. Det var soligt och nederbördsfattigt, i större delen av Sörmland föll mindre än en fjärdedel av normal mängd. Nyköping hade med 5 mm sitt lägsta februarivärde sedan 1878. Sjöisarna växte till snabbt. Båven hade 48 cm is vid månadens slut, medan snötäcket förblev tämligen konstant (40-50 cm).

Mars inleddes och avslutades med mildt väder, dessmellan en relativt kall period. Medelnederbörden 31 mm, vilket är något mer än normalt. Även ett litet temperaturöverskott, vilket bl a medförde en ordentlig snösmältning. Vid månadens slut var snötäckets på de flesta platser mindre än 10 cm. Svealands högsta temperatur uppmättes i Södertälje den 6 (+8,5°) i samband med kraftig och mild sydvästvind. I mitten av månaden dock bakslag med en mycket kall nordostvind. Båvens is var vid månadens slut 38 cm tjock.

April Omväxlande milda och kyliga perioder. Långvariga perioder med ost- och sydostvindar under månadens första hälft, bl a fördes varmluft in med sydostvindar den 10-12. Vindåker noterade +18,8° den 12, landets högsta aprilvärde. Påskhelgen inleddes med två kallfronten, som medförde ymnigt snöfall i delar av östra Svealand. Ostkusten drabbades den 20-26 av en ovanligt lång dimsituation. Medelnederbörd 50 mm (155%), och i genomsnitt ett temperaturunderskott på nästan 1 grad. Båven isfri den 27. Barnark omkring den 10, sedan tillfälligt snötäcke vid påsk.

Maj bjöd på ostadigt och extremt åskrikt väder. Första halvan av månaden var kall, speciellt i södra och mellersta Sverige, men fortsättningen blev betydligt varmare. Varmluft strömmade först upp från kontinenten, och senare låg den hela tiden nära östra Sverige, med bl a åska som följd. Den 17 noterades +28° i Strängstorp, vilket blev månadens högsta värde i hela Svealand. I Sörmland föll i genomsnitt 52 mm regn (140%), lokalt dock betydligt mer, bl a över 200% i Mälardalen. Medeltemperaturen var något över normalvärdet.

Juni Omväxlande varma högtrycksperioder och ostadigt västväder gav i Sörmland 58 mm regn (128%) och ett kraftigt temperaturöverskott, ca 2 grader. Varmast var första veckan då Eskilstuna och Strängnäs med 31° noterade måne-

dens högsta temp. i Svealand. Ett osedvanligt mäktigt högtryck täckte då Skandinavien, och den 20-25 blev det åter mycket varmt tack vare ett högtryck över Baltikum.

Juli blev kall och nederbördsrik. I medel fick Sörmland 140% (89 mm) av normal nederbörd, men lokalt över 200%. Temperaturunderskottet blev mer än 2°.

Augusti Tidvis regnigt och svalt, tidvis stadigt och varmare. Den 26 föll 40-55 mm regn och samtidigt rådde nordöstlig kuling. I genomsnitt fick Sörmland ungefär normal nederbörds mängd eller 79 mm, medan dygnsmedeltemperaturen var nästan 1 grad under det normala.

September startade med högsommarvärme. Svalare från den 11, och den första höststormen den 14. I samband med lågtrycksvandring från Atlanten blev andelen västvindar högre än normalt. Under sista veckan fördes mycket torr och kall polarluft ned över landet. Månaden blev relativt torr 40 mm (68%). Ett litet temperaturunderskott.

Oktober Under första veckan var det mycket kyligt högtrycksväder, men sedan mildare, fuktigare och ostadigare. Sommarvärme (Svealands högsta temp, +20,6° Strängnäs den 11) följdes av utbredd dimma, som i mitten av månaden bröts av ett par lågtryck från sydväst. Samtidigt föll månadens mesta nederbörd. Månadens sista del blev solig och kall, med mycket låga nätter, där mycket kall luft kom in från öster. Månaden blev ovanligt torr (26 mm), vilket är hälften av normalt. I slutet av månaden fanns snö lokalt i norra Sörmland. Nära 1,5 graders temperaturunderskott. Ingen storm i Sverige.

November blev ganska trist med övervägande milt, mulat väder och stora regnmängder. Tillfällig stabiliseringar förekom dock, och medeltemperaturen blev endast något över normal. Nederbörden blev i snitt 27 mm (150%). Barmark ännu vid månadens slut. Vid kusten förekom stormvindar tre dagar, Landsort hade SSV 2 25 m/s den 4, NV 23 m/s den 27 och V 21 m/s den 29.

December En mild och blåsigt inledning följdes av en mycket kall period, som varade till jul. Månadens avslutning blev blåsigt och nederbördsrik. Totalt 37 mm nederbörd (74%) bidrog till att ett tunt snötäcke bildades i mitten av månaden. Det smälte bort till jul men återkom till nyåret. Mer barmark än normalt. Medeltemp. ca 1,5° under normal. En stormsituation i våra farvatten: Landsort hade 23 m/s den 28.

## OBSERVATIONER

### SMÅDUPPING Tachybaptus ruficollis

Två konstaterade häckningar: 1 par med 3 ungar i sjö inom Eskilstuna kommun den 30.6 (NEW) och 1 par med 7 ungar i viltvatten inom Nyköpings kommun den 5.7 (AG). Sedd på ytterligare två lokaler under häckningstid men utan tecken på häckning.

Två vinterobservationer: 1 ex Oxelösund den 1.1 (AO,LO) och 1 ex i Torshälla den 14 och 21.1 (TH,SBT,MW).

Under hösten 2 ex Strandsuguviken, Nyköping den 4.9 (GE).

### SKÄGGDUPPING Podiceps cristatus

Vinterobservationer: 1 ex Skansundet, Mörkö den 9.12 (EA,PB), 1 ex Linasundet, Södertälje den 30.12 (MW) och 1 ex Holbonäs, Flen den 22-31.12 (LO).

#### SVARTHÅKEDOPPING Podiceps auritus

En viss minskning rapporteras från flera håll. Totalt 26 par på 8 lokaler mot ca 80 par på 18 lokaler 1979. Bästa lokal Linadammarna, Södertälje med 9 par och 17 ungar, en nedgång från 1978 med 3 par.

#### STORSKARV Phalacrocorax carbo

En ponmarobservation: 1 ex Strandstuguviken, Nyköping den 24.6 (GE).

#### RÖRDRON Botaurus stellaris

Riksinventeringsart. Redovisas separat.

#### HÄGER Ardea cinerea

Liksom rördrön och andra kortflyttare tycks även hägern ha drabbats av den svåra vintern 1978/79. Paret som 1978 häckade på St. Rullingen i Tynnelöfjärden, Mälaren har t ex ej återkommit (BÖ).

Säkra häckningar: 2 par med tillsammans 5 ungar vid Forsasjösjön, Katrineholm (GS5), 1 par vid sjön Bjärken, Bjärkvik (PH) samt 2 kolonier i Böven (LG). Beståndet i rapportområdet uppskattades 1977 till ca 125 par.

Vinterobservationer: 1 ex Söderfjärden, Mälaren den 9.12 (LG) och 1 ex Forsasjöbruk, Katrineholm den 16.12 (UR).

#### VIT STORK Ciconia ciconia

Tre observationer: 1 ex Hallbosjön, Stigtomta den 27.4 (AA), 1 ex Lerbo den 2.5 och 1 ex i Östra Vingåker den 10.5 (GS5). Troligen samma ex som förde sig mot nordväst.

#### MINDRE ISÅNGSVAN Dygus columbianus

En gulfärgmärkt fågel sågs i Eskilstunaån, Gillberga den 11.29.3 (TH, LB, m Fl). Enligt meddelande från The Wildfowl Trust var fågeln märkt vid Slimbridge, England den 18.12.78 eller 16.1.79.

En höstobservation: 4 ad Strandstuguviken, Nyköping den 25.11 (MP, IK).

#### SÅNGSVAN Dygus cygnus

Riksinventeringsart. En lyckad häckning med 1 unge i en sjö i Katrineholms kommun (Märta och Stig W Karlsson i I Kikaren 1/1980).

I en sjö i Strängnäs kommun, där arten har häckat flera år, sågs 1 vacker och orolig fågel den 30.4 (BÖ) men ingen senare under sommaren (TC). En ensam fågel sågs i Räcksta å, Bondkroken, Läggesta den 1.7 (HE).

#### BLÅSGÅS Anser albifrons

1 ex i fd Sätterstasjön, Tystberga den 24.4 (AB).

#### GRÅGÅS Anser anser

Uppträder på många lokaler under häckningstid. För tredje året i rad en lyckad häckning i Söderfjärden, 1 par med 5 ungar den 5.7 (LB). 1 par med 4 ungar i Lundösjön, Husby-Rekarne den 14.6 (KC), 2 häckande par i Nycksjön, Floda (CL gm GS) och möjligen 1 kull vid Uddberga, Böven den 1.7 (LC).

Åter höstansamling i Tullgarn/Mörköområdet 15.7-27.10 med som mest drygt 300 ex 9.9-22.10 (JE, m Fl). Se även Ehrlén och Wahlén 1979.

SNÖGÅS Anser caerulescens

8 ad och 1 juv i Eskilstuna den 27-29.12, förrymda från Eskilstuna djurpark (TH, ME).

VITKINDAD GÅS Branta leucopsis

4 ex Enskär den 13.10 (LW), 2 ex Stensjön, St. Malm den 21.10 (OL), 1 ex Tullgarnsnäs, Höld den 22.10 (JE), 2 ex Lundbysjön, Husbj-Rekarne den 3.11 (MC) och 3 ex Sundbyholm, Mälaren den 11.11 (LC).

PRUTGÅS Branta bernicla

10 ex mot N vid Hälleforsnäs den 6.6 (LO, m fl). 2 ex rästade vid Lundskär, Bälinge den 24.7 (BN).

Under höstflyttningen noterades prutgäss vid Enskär, Bälinge den 22.9 samt 13 och 16.10. Första observationen var av 3 ex och de båda dagarna i oktober observerades vardera ett 40-tal ex (H-E fstr, HP, LW, CS).

GRAVAND Tadorna tadorna

Många kustrapporter, de flesta från Strandstuguviken, Nyköping, där max 20 ex sågs den 6.9 (LO), troligen 4 kullar i området under juni-juli (GE). Däutöver 2 ex Skansundet, Mörkö den 22.4 (MN), 1 ex inre Marsviken, Oxelösund den 13.5 (CS) och 1 par vid Nävekvärn i juni (LH).

Inlandsobservation: 1 ex Gullfjärden, Bäven den 19.5 (LC).

BLÄSAND Anas penelope

Som vanligt fåglar rapporterade på flera håll under maj och juni, men ej juli. Inga observationer som tyder på häckning.

Vinterobservation: 1 hane i Torshällaån den 20-21.1 (SBt).

SNATTERAND Anas strepera

Ingen häckning påvisad. Par har rapporterats från Mörkö: 1 par Björkeråsund den 16.4 (TGP), 1 par Skansundet den 28.4 (EA) och 1 par Boviken den 20.5 (LGK, TGP). Dessutom 1 par i Strandstuguviken, Nyköping den 22.4 (OP) och 20.5 (AA, LO) samt 1 hane i Mäsnaren, Katrineholm den 15-17.5 och 12.6 (MJ).

Senare under året sågs 7 hanar i Sjösafjärden, Nyköping den 30.6 (HT) och 7 ex i Strandstuguviken den 17.11 (LH).

ÅRTA Anas querquedula

Lrk har under flera år efterlyst observationer av årtar utan att det hitintills framkommit några goda häckningslokaler med mer än några enstaka par. För 1979 endast rapporterad från totalt 8 lokaler under maj-juli, vardera med 1 hane eller 1 par.

SKEDAND Anas clypeata

Inte heller skedanden synes ha några häckningslokaler av betydelse i Sm. Liksom årtan under häckningstid rapporterad från totalt 8 lokaler. Ingen säkerställd häckning.

BRUNAND Aythya ferina

Betydande ansamling vid Tullgarnsnäs, Höld den 5.9 med 700 ex (JE).



Lyftande alfågelpar Foto: Karl-Erik Häger

BERGAND Aythya marila

En hona Maren, Södertälje den 18.2 (SC) och 1 par Strandstuguviken, Nyköping den 13.5 (SB).

ALFÖRRÄDARE Polypticta stelleri

En hona vid Femöre den 21.1 (EH,CK) och en hane vid Käftudden, Trosa den 18.4 (LW). Tre observationer av arten har tidigare gjorts under perioden 1964-1978 i rapportområdet. Antalet observationer av arten i Sverige har ökat kraftigt under 1970-talet (Risberg 1978).

ALFÅGEL Clangula hyemalis

Häckning 1 par 10 km O Oxelösund, bo med 2 ägg den 21.5. Dessutom 2 par vid 6-7 km SO Oxelösund och 3 par SO Oxelösund den 22.5 (AB).

Arten har tidigare, före 1960, tillfälligt påträffats häckande i Sörmland.

SJÖORRE Melanitta nigra

Inlandsobservationer under vårsträcket: 2 hanar + 3 honor i Närejulfjärden, Eskilstuna den 13.5 (NEW) och en flock på ca 120 ex på sträck mot öster över Långsjön, Vårdinge på morgonen den 4.6 (SB).

Tidig höstobservation vid invatten: 5 ex bastande i Klämningen den 25.8 (BK).



SALSKRAKE Mergus albellus

Vinterobservationer: Under januari-februari några få fåglar rapporterade från kustviken vid Oxelösund och Mörkö. I december åter några ex vid Mörkö samt vid Strandstuguviken, Nyköping, där 48 ex sågs den 27.12 (EH). Dessutom 2 ex kvar i Avlasjön, Gåsinge-Dillnäs den 8.12 av de max 21 ex som uppträdde där under november (RL).

Tidig höstobservation: 1 ex Strandstuguviken den 4.8 (AA,LD).

SMÅSKRAKE Mergus serrator

Inlandshäckning i Bäven: 1 kull med 8 ungar vid Dagnäsön den 4.6 (KK). Dessutom 3 par i Likstammen den 15.5 (AB).

GLADA Milvus milvus

Ett ex observerat vid Sundbyholm, Sundby den 27.5 (UR).

BRUN KÄRRHÖK Circus aeruginosus

Riksinventeringsart. 95 - 106 troliga eller säkerställda häckningar. Beståndet har uppskattats till max 130 par (LW). Se separat artikel i kommande nummer av Fåglar i Sörmland.

BLÅ KÄRRHÖK Circus cyaneus

Sena ex observerades under maj samt en jagande hona vid Södertuna, Gneata, så sent som den 10.6 (MK).

Ett par vid Sandasjön, Mörkö den 2.12 (HE).

ÄNGSHÖK Circus pygargus

En rapport från 1978: en ung hane vid Sandasjön, Mörkö den 18.5 (LGK,TWg).

ORMVRÅK Buteo buteo

Endast ett fåtal vinterobservationer. Under januari-februari sågs 1 ex vid Skogstorp, Eskilstuna (LSo) och tillfälligt 1 ex i Oxelösund (EH,HT) samt 1 ex utanför Södertälje (PB). Klart färre övervintrare 1978/79 jämfört med den goda vintern 1977/78.

Decemberobservationer: 3 st från Eskilstunatrakten (MNH,KC,LSo) och 5 st från Mörkö (SC,PB,HE,MN).

FJÄLLVRÅK Buteo lagopus

Två februariobservationer, 1 ex vid Ytterjärna (EA) och 1 ex vid Brobyviken, Tumbo (PL). Förmodligen ingen övervintrare 1978/79 jämfört med minst 12 ex vintern 1977/78.

Två decemberobservationer, en vid Sundbyholm, Sundby (SBt) och en på Mörkö (EA).

KUNGSÖRN Aquila chrysaetos

Sex observationer av arten under januari-februari, 2 juv med slagna harar vid Linga, Järna den 7.1 (LKn), 1 juv på Mörkö den 13.1 (TGP,RL), 1 ex Gillbarga den 11.2 (SBt), 1 ex Tovatorp, Ludgo den 20.2 (AB) och 1 juv Gröndal, Eskilstuna vid ett tillfälle under februari (LBo).

Tre decemberobservationer av 1 ex på Mörkö (PB,EA,MV,SC,RL). Dessutom 1 ad den 15.12 och 1 juv 31.12 vid Lundby, Husby-Rekarne (KC,AMC), 1 subad Fiholm, Jäder den 22.12 (LD), 1 ex Eknaren, Runtuna den 27.12 (KK), 1 ex Sjöåsa, Dillnäs den 27.12 (BK), 1 juv Lista den 28.12 (LBo) och 1 juv fd Valnaren, Länna den 29.12 (LK).

#### FISKGRUSE Pandion haliaetus

En något märklig häckning. Ett par häckade på en plattform i ett kraftlednings-torn invid Mälaren på P10:s norra övningsfält i Vansö. Trots det utsatta och mycket oskyddade läget, boet låg löst i ena kanten av plattformen, lyckades paret få ut minst en unge (LK).

#### TORNFALK Falco tinnunculus

Minst 1 ex övervintrade 1978/79 vid Nyköping (AA,KK,AD).

Två konstaterade häckningar, en vid Båven (KC,AMC) och en i Vansö (ÅN), samt minst två troliga häckningar, en vid Nyköping (KK,SB,LO,OP) och en vid Hallbosjön, Stigtamta (LO,AA). Observationer på ytterligare ca 9 lokaler under häckningstid (KK,GE,LC,AA,m fl).

#### LÄRKFAK Falco subbuteo

Två konstaterade häckningar (KC,KK), en trolig häckning (TH) och observationer under häckningstid som kan tyda på ytterligare fem häckningar (AB,RL,LC,AA,KK). Årets summa 8 möjliga häckningar är lägre än 1977 och 1978 med 12 respektive 14. I figur 1 har lokaler där lärkfalk påträffats under häckningstid åren 1977-79 markerats. Totalt 27 lokaler men arten torde häcka på fler platser i rapportområdet. Beståndet har tidigare uppskattats till 120 par (Nord 1977).

#### VAKTEL Coturnix coturnix

Tre spelande ex och en höstobservation. 1 ex vid Vansö den 18.6 (LK) samt 2 ex den 29.6 och 1 ex den 4.7 vid Kolundakärret, Stenkvista (SBt). Ett ex stöttes vid Björkarösbund, Mörkö den 9.8 (MN,BP).

#### SMÅFLÄCKIG SUMPHÖNA Porzana porzana

13 spelande ex rapporterade från lika många lokaler (LB,LK,PL,m.fl.), vilket är något över medeltalet för perioden 1950-79, 8 ex. Artens uppträdande i Sörmland 1960-79 har tidigare behandlats (Pettersson 1979).

#### MINDRE SUMPHÖNA Porzana parva

Ett ex med hanläte hört vid Eldsund, Strängnäs under tiden 16-25.6 (LK,LW). Lätet är inspelat på band.

#### KORNKNARR Crex crex

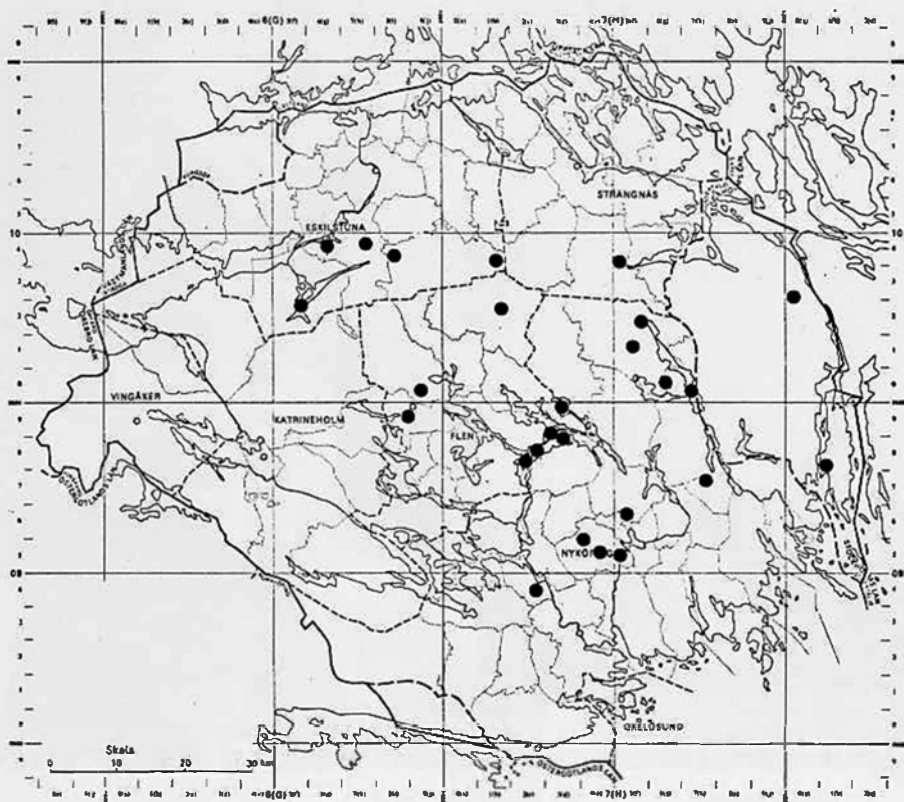
Nio spelande fåglar på lika många lokaler: 1 ex på vardera Hollandssjön, Gåsinge 26.5 (TGP), Lina, Södertälje 31.5-4.6 (MN,BP), Frösäng, Oxelösund 5.6 (CS), Hovsta, Björkvik 9.6 (GSö), Almnäs, Tveta 10.6 (PB,MBg), Hjortsberga, Vårdinge 12-15.6 (LW), Hallsta, Gåsinge 13,18.6 (LW,RLn), Kinger, Vansö 17.6 (LK) och Koggrund, Helgarö 3.7 (LB).

Antalet hörda kornknarrar ligger över medelvärdet för åren 1964-79.

#### RÖRHÖNA Gallinula chloropus

Ett ex i Kylvattdammen, Oxelösund den 1.1 (AO,LD) och 1 ex i Sundbyån, Löv-sund, Tystberga den 6.1 (AB).

En höstobservation av 1 ex Maren, Södertälje den 29.12 (JE).



Figur 1. Karta utvisande lokaler där lärkfalk påträffats under häcknings-tid åren 1977-79.

(Localities of Flaco subbuteo during 1977-79.)

STRANDSKATA Haemstopus ostralegus

Sex rapporter om inlandsobservationer, varav fyra från våren: 1 ex Gorsingeholmsviken, Strängnäs 6.5 (LK), 1 ex Näsnaren, Katrineholm 16.5 (DL), 2 ex sträckande Fyrholmen, Älspångaviken, Bettna 31.5 (HL) och 1 ex sträckte W Kosundet, Stallarholmen 1.6 (LK). I slutet av juni - juli sågs ett par flera gånger kring Horsgarn, Öknöfjärden, Mälaren (BÖ), och under hösten sågs 1 ex vid Duveholm, Katrineholm den 12.9 (MJ).

SKÄRFLÄCKA Recurvirostra avosetta

Två observationer i norra Sörmland: Reningsverket, Eskilstuna den 7.5 (SBt, NEW) och Kungsör den 8.5 (PL).

Ovanstående observationer utgör femte och sjätte noteringarna i rapportområdet och de första i inlandet.

MINDRE STRANDPIPARE Charadrius dubius

Tre konstaterade häckningar har rapporterats (AA, LK, PB).



Vårnande storepov

Foto: Karl-Erik Häger

STÖRRE STRANDPIPARE Charadrius hiaticula

En inlandshäckning rapporterad från Nyköpingsområdet (IN), men ingen kusthäckning.

FJÄLLPIPARE Charadrius marinus

En observation av två rastande ex vid Strandstuguviken, Nyköping den 4.8 (AA,LO). Arten observeras inte varje år i rapportområdet.

DVÄRGBECKASIN Limnocyptes minimus

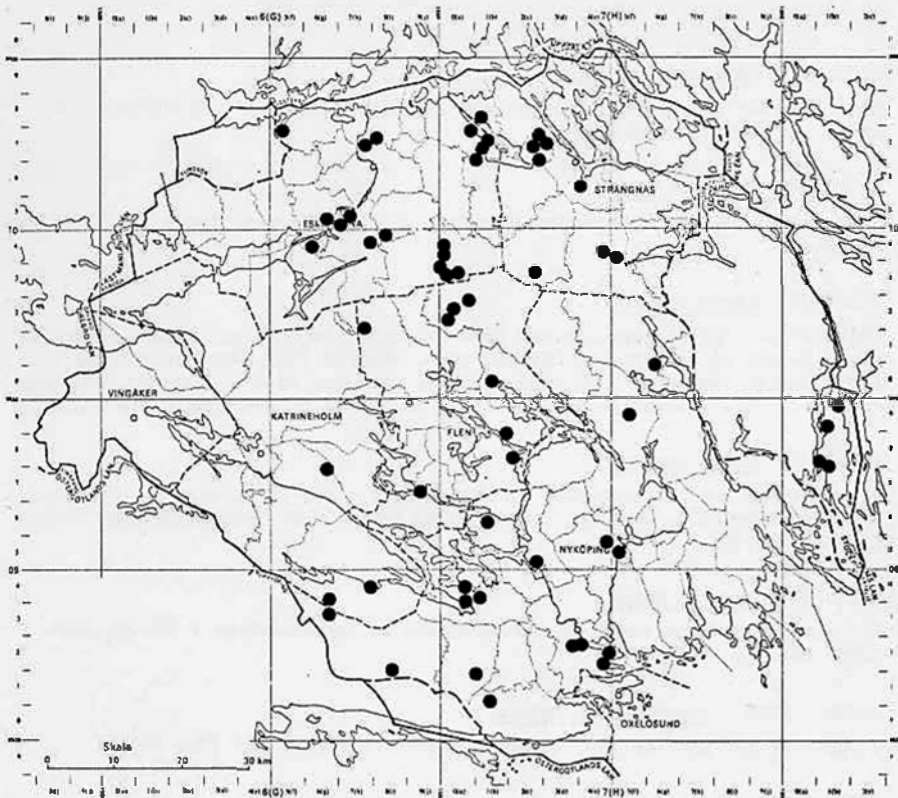
Två vår- (MN,LC,MNÖ) och tre höstobservationer (MN,MK,).

RÖDSPÖV Limosa limosa

Fyra observationer av 1 ex på fyra kustlokaler under våren, Skansundet, Mörkö den 22.4 (MN,EP), Björkarörsund, Mörkö den 22.4 (LGG,LRÖ), Svanviken, Nyköping den 18.5 (OP) och Tullgarnsäs, Hülö den 23.5 (SB).

MVRSPOV Limosa lapponice

Två vårobservationer, 1 ex Strandstuguviken, Nyköping den 19-20.5 (AO,LO,AA) och 1 ex Lidasundet, Hallbosjön, Stigtomta den 11.6 (HTN).



Figur 2. Lokaler med storspov under häckningstid, rapporterade från 1972 och 1977 - 1979.

(Breeding localities of *Numenius arquata* in Södermanland, reported during 1972 and 1977-79.)

#### STORSPOV *Numenius arquata*

Ingen konstaterad häckning, men minst 18 spelande och värnande ex under häckningstid har rapporterats. Detta är sämre än de två föregående åren, då motsvarande siffror var 21 (1977) och 32 (1979). Efter uppropet 1972 inrapporterades 23 par (Nord 1973).

I figur 2 har lokaler med storspov, vilka rapporterats något eller några av åren 1972-79 lagts in. Många av lokalerna har rapporterats flera år. Totalt motsvarar rapporterna cirka 60 par, om varje lokal håller ett par årligen.

Från Söderfjärdens omgivningar uppges arten endast från två lokaler 1979 (LS), medan den tidigare noterats på sex lokaler.

Trots påtalad tillbakagång är förmodligen rapporteringsgraden låg, då arten inte räknas som raritet. I bästa fall skulle uppskattningen 120 par (Nord 1977) kunna hållas.

De flesta lokalerna synes vara sankängar, fem lokaler är mossar och högst ett tiotal jordbruksmark.

#### RÖDBENA *Tringa totanus*

Observerad under slutet av maj på fyra inlandslokaler (KK, UR, MK).

STORLABB\* Stercorarius skua

Observationen vid Enskär, Bälinge den 25.10.1978 av 1 ex (LD;TØ) har godkänts av raritetskommittén.

DVÄRGMÅS Larus minutus

Fyra juv ex utanför Brobyvikens mynning, Galten, Mälaren, Tumbo den 5.8 (SBt, MN,KAL).

SILLTRUT Larus fuscus

Inlandshäckningar inrapporterade från Mälaren, Långsjön och Båven. En koloni om ca 20 par på ön Dansken, Prästfjärden, Mälaren (BÖ). Den har funnits i flera år och sågs även 1976 (BÖ). Ett par med unge på ö i Långsjön, Vårdinge den 19.7 (SB). I Båven förmodas ett par ha häckat på Grundsholmarna (AB,LC).

HAVSTRUT Larus marinus

Tre häckande par rapporterade från Mälaren. Ett par på vardera L. Skinnpälzen, Segeröfjärden (BÖ), Dansken, Prästfjärden (HR,ÅA) och Träbogrindarna, Prästfjärden (HR,ÅA).

SKRÄNTÄRNA Sterna caspia

En koloni om ca 35 par hade nyetablerat sig på Skeppsklubben i Hartsö skärgrård, Bälinge (HP,LW).

KENTSK TÄRNA Sterna sandvicensis

En observation av 3 ex vid Strandstuguviken, Nyköping den 29.4 (LD).

SVARTTÄRNA Chlidonias niger

Två observationer, 3 ex Tista, Långhalsen, Bärbo den 24.5 (AA) och 2 ex Eknaren, Runtuna den 24.5 (KK).

SILLGRISSLA Uria aalge

Minst 8 ex vid Hamnskär, Bälinge den 17.7, där även ett häckningsförsök kunde konstateras. Ett rötägg och 2 gamla fåglar vid boplats (HP,LW).

RINGDUVA Columba palumbus

Tidig eller vinterobservation av 1 ex vid Gorsingeholm, Strängnäs den 4.2 (LH).

TURKDUVA Streptopelia decaocto

Sju rapporter varav två antyder att en tillbakagång skett. Rapporterad från Eskilstuna (LC,LBo,MNo), Hållsta, Ärla (LBo), Strängnäs (LB,LK) och Nyköping (OP). Däremot ej påträffad i Södertälje trots att den eftersökts (MN).

TURTURDUVA Streptopelia turtur

Ett ex vid Bläcksta, Gåsinge-Dillnäs den 25-26.5 (RL). Sedd av samma observatör på samma lokal även 1977.

SPÄRVUGGLA Glaucidium passerinum

Elva observationer under januari - februari. 32 spelande ex på 25 lokaler (RL, LÖK, LK, SÖt, TH, m.fl.) har rapporterats från våren, vilket är klart färre än 1978. Två konstaterade häckningar, en vid Ekenäs, Husby-Rekarne (LC) och en på Nysslingen i Mälaren (LC).

HORNUGGLA Asio otus

Tjugotvå hörda kullar har rapporterats och de fördelar sig på följande kommuner/områden, Eskiletuna 6, Strängnäs 5, Gnesta/Björnlunda 6, Nyköping 3, Trosa/Vagnhärad 1 och Södertälje 1. Antalet häckningar var 1977 73 och 1978 50. I Flens kommun hördes ingen kull 1979 mot 17 kullar 1978 och 10 kullar 1977.

Första kullen hördes den 1.6 och den senaste är noterad den 7.8, medeldatum är 23 juni, vilket är senare än 1978. 1979 kan betecknas som ett bottnår för hornugglan (jmf Nord 1978).

JORDUGGLA Asio flammeus

Enstaka observationer under häckningstid. Ett ex vid Storäng, Söderfjärden, Helgarö den 5.5 (LB), 1 ex Hagbysjön, Husby-Rekarne den 5.6 (KC) och 1 ex straxt utanför Eskilstuna den 5.6 (LBo).

PÄRLUGGLA Aegolius funereus

Tjugotre ropande ex på 15 lokaler (SÖt, TH, LD, LW, m.fl.), vilket är färre än 1977 och 1978, då 45 respektive 33 ex hördes.

En konstaterad häckning vid Torpunga, Lista (MNO).

NATTSKÄRRA Caprimulgus europaeus

Fjorton spelande fåglar på 12 lokaler (BR, HT, SÖt, m.fl.), som fördelar sig i likhet med den tidigare publicerade kartan över nattskärrelokaler under 70-talet (Pettersson et.al. 1979). Antalet rapporterade fåglar stämmer även väl med medeltalet för 70-talet.

HÄRFÅGEL Upupa epops

Två observationer, vilket är ett normalt antal. Ett ex vid Marsäng, Oxelösund den 29.4 (UH) och 1 ex lyfte från vägkanten vid Anneborg, Vansö den 13.5 (LB).

TRETÅG HACKSPETT Picoides tridactylus

Ett ex vid fd Valnären, Länna den 25.3 (LK) samt en hane och en hona vid Flenssjön, Fjällskäfte den 31.3 (LC, SÖt).

En häckning i en gran vid Gårnossen, Husby-Rekarne, där en hona sågs meta unger den 26.6 och 1.7 (TH, SÖt, KC, IB).

TRÄDLÄRKA Lullula arborea

Elva rapporter från 11.4-15.7 berättar om trädlärkor på 13 lokaler, vilket nästan är en halvering av 1977 och 1978 års antal.

SACKSVALA Riparia riparia

Endast fem rapportörer har redovisat 16 kolonier under 1979, vilket innebär att populationsuppskattningen från 1978 får kvarstå (2 400 par i 31 kolonier). Dock kan nämnas att en minskning ägt rum i hälften av de rapporterade kol-

nierna. Endast vid Aspesta, Kjula har en rejäl ökning skett till drygt 300 bohål i två skilda grustag (TH). Dessutom tillkommer två kolonier som ej rapporterades 1977-78: över 100 par Horsgarn, Öknöfjärden, Mälaren (BÜ) och 108 bohål Dättne, Överselö (LK).

#### RÖDSTRUPIG PIPLÄRKA Anthus cervinus

En hane sjöng Strandstuguviken, Nyköping 23.4 (LD) och vid Marsäng, Oxelöund observerades 2 ex 8.5 (CS), 1 ex 13.5 (HT) och 4 ex 19.5 (EH).

#### SIDENSVANS Bombus garrulus

I januari sågs sidensvansar på många platser i Sörmland. Största ansamlingarna noterades i början av månaden, med flockar om 600 ex i Eskilstuna 2.1 (SBt), 100 ex i Strängnäs 2.1 (BÜ) och 180 ex i Södertälje 4.1 (PB). I Eskilstuna fanns hundratals fåglar kvar hela januari, bl a sågs en flock om ca 200 ex i mitten av månaden (LC) och 300 ex 23.1 (SBt). Även i februari - mars sågs flera flockar på skilda lokaler i Sörmland, men i Eskilstuna försvann fåglarna i slutet av februari. Som mest sågs 110 ex vid Söderfjärden, Mälaren 3.2 (LB) och ca 100 ex på Märktö 9.3 (EA). Från april finns endast fyra observationer och den 8.5 noterades vårens sista sidensvans.

I mitten av oktober dök arten upp igen, men större flockar sågs inte förrän i andra hälften av november. Då fanns flera flockar med upp till 200 ex i Eskilstuna (LD) och 130 ex sågs i Nyköping 26.11 (AA). I december var arten fortfarande talrik i Eskilstuna under första hälften av månaden, bl a observerades flockar om 200-310 ex (LC, MV, SBt). Flockar med upp till 150 ex sågs även i Södertälje (JE, LK, PB), Katrineholm (UR) och Nyköping (AA).

#### GRÄSHOPPSÅNGARE Locustella naevia

Sjuttiosex hanar har rapporterats sjungande på 45 lokaler, den tidigaste 19 maj. Vid Söderfjärden, Mälaren hördes 13 hanar (LB), vilket kan jämföras med 4 hanar 1977 och 16 hanar 1978. Dessa år gjordes försök att totalinventera arten i Sörmland (se Karlsson 1978 resp. 1979), varvid 110 resp. 90 hanar hördes. Totala beståndet sjungande hanar uppskattades 1978 till ca 150.

#### FLODSÅNGARE Locustella fluviatilis

Fyra sjungande hanar: 1 ex Klahammar, Överselö 23.5-2.6 (LK, BÜ), 1 ex Hallbo-sjön, Stigtomta 28.5-7.6 (LGI, HTh) samt 2 ex 2.6 och 1 ex 13.6 Rölkärret, Dunker (TE).

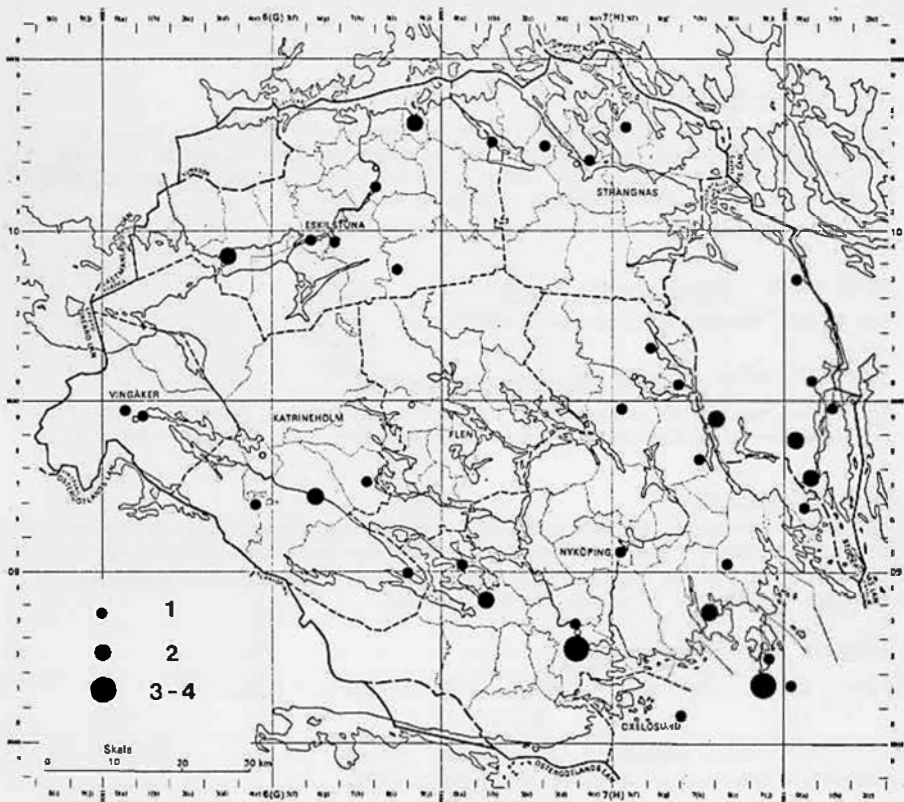
#### TRASTSÅNGARE Acrocephalus arundinaceus

Tio sjungande hanar på sju lokaler: 1 hane Veckeln, Sköldinge 30.5 (HL), 1 hane 30.5 (HL) och 3 hanar 24.6 (AA, LD) Ålspångaviken, Bettna, 1 hane Ånsta-sjön, väster Södertälje 5-14.6 (SC, JE, TGP), 1 hane Skundern, Dunker 13-16.6 (TE), 2 hanar Lindholmarna, Söderfjärden, Mälaren 13-20.6 (LB), 1 hane Visbohammar, Gresta 18-20.6 (LW) samt 1 hane Birstakärret, Vrena 1.7 (LBo).

#### KÄRRSÅNGARE Acrocephalus palustris

Elva sjungande hanar, vilket åter är högstanotering och tre fler än 1978. Vid St. Sundby, Eskilstuna hördes 2 hanar 6.5 och 1 hane 10.6 (LD), dessutom ensamma hanar på följande lokaler: Strands Koholme, Söderfjärden, Mälaren 24.5 (LB), Edeby, Hülö 31.5 (EA), Klippinge, Överselö 1.6 (LK), Örnäs, Billberga 3-4.6 (TH), Hartsö, Bällinge 6.6 (LW), Fruängen, Stigtomta 6.6 (LGI, HTh), Lövsund, Runtuna 12.6 (KK), Hjortsberga, Vårdinge 12.6 (LW) och Spelshagen, Nyköping 16.6 (AA, LD).





Figur 3. Karta över lokaler där kärrsångare hörts åren 1965-79.

(Map of localities for Marsh Warbler, *Acrocephalus palustris*, reported 1965 - 1979.)

I figur 3 har lokalerna för kärrsångarfynden, som rapporterats 1965-79, lagts in på en karta. En stor andel av fynden har gjorts i kustreakterna, vilket kan tyda på att de kommit till Sörmland österifrån.

GRANSÅNGARE *Phylloscopus collybita*

Ett ex hördes under sommaren (ÅÅ, TW om TH) och 14.7 (TH) vid Asphäll, Råby-Rekarne.

MINDRE FLUGSNAPPARE *Ficedula parva*

Fyra sjungande hanar: norra Klemmingen, Gåsinge 19.5 (BK), Veckeln, Skåldinge 30.5 (HL), More, Sundbyholm, Eskilstuna 5.6 (SBt) samt öster Taxinge-Näsby slott, Taxinge 10.6 (RLi, LT).

Höstobservationer: 1 ex Tullgarnsnäs, Hälö 5.9 (JE) samt 5 ex ringmärkta vid Hartsö-Enskär fågelstation mellan 7.9 och 13.10 (HEFstn).

SOMMARGYLLING *Oriolus oriolus*

Två sjungande hanar: Sjöesa, Dillnäs 6.6 (BK) och Fiskeboda, Julita i mitten av juni, bl a 20.6 (BS).

**RÅKA** Corvus frugilegus

Vårobservationerna fortsätter att vara talrika, från 1979 finns drygt 40 noteringar omfattande totalt högst 200 ex under perioden 3.3-1.5. Största rastande flockar var 25 ex vid Järna i mitten av mars (LKn), 34 ex vid Arnö, Nyköping och 30 ex vid Björshult, Nyköping 6.4 (KK).

Under häckningstid sågs 1 ex vid Tvetaberg, Södertälje 11.7 (LgK).

**SVART KRÅKA** Corvus corone corone

Ett ex vid Enskär, Bällinge 16-18.10 (CS, JV).

**GRÅ/SVART KRÅKA** Corvus corone corone x cornix

En hybrid rastade tillsammans med grå kråkor Södertuna, Gnesta 4.3 (RLn). Hybrider har tidigare setts i Gnestatrakten under 1976 (MK) och 1977 (LW).

**KORP** Corvus corax

Arten ökar markant i rapportområdet. Minst 35 häckningar varav 15 nya bofynd har rapporterats, främst som ett resultat av den specialstudie som görs av Per-Åke och Jan-Erik Hägerroth. Nuvarande population svår att uppskatta, men troligen består den av minst 50 häckande par.

**STEGLITS** Carduelis carduelis

Endast en häckningsrapport: En kull i Eskilstuna 8.9 (LC).

**WINTERHÄMPLING** Carduelis flavirostris

Endast en observation: 8 ex vid Flen 20.12 (AD).

**GRÅSISKA** Carduelis flammæa

Ingen observation under häckningstid, men under hösten talrik från slutet av oktober. Vid upprepade punkttaxeringar vid Söderfjärden, Mälaren noterades flest fåglar den 22.12, 639 ex på 8 av 20 punkter (L6).

**BÄNDELKORSNÄBB** Loxia leucoptera

Trots viss invasionsrörelse endast tre observationer: 1 ex ringmärkt Hartsö-Enskär fågelstation 17.10 (CS), 1 ex Eskilstuna 27.10 (LC) och 1 hane Nyköping 2.11 (AA).

**ROSENFINK** Carpodacus erythrinus

I Nyköpingstrakten hävdade minst 34 hanar revir och en häckning kunde konstateras (HTH). I Tullgarn-Märkö-området sjöng 15 hanar och i Strängnässtrakten 7 hanar, varav en konstaterades genomföra häckning (LE, LK, ÅN). Sex hanar hördes runt Gnesta (LW, RLn, MK, EK). I området kring Sundbyholm, Sundby hördes 4 hanar (TH, LC, m.fl.). Både på södra, 2 hanar (GS, LW), och norra sidan, 4 hanar (AA, LD, AE gm TH), om Hjälmaran hördes rosenfinkar. Dessutom sjöng 1 ex vid Ålspångaviken, Bettna (HL) och på Hartsö, Bällinge (HP). Totalt alltså minst 74 sjungande hanar och två konstaterade häckningar. Arten börjar lokalt bli så vanlig att en god täckning genom enbart rapportering snart inte är möjlig.

TALLBIT Pinicola enucleator

Komplettering 1978: 8+13 ex Tullgarns Kasberg, Hölö 11.11 (LGK, LBB, TWI).

Den svaga invasionen vintern 78/79 märktes ännu i januari-februari. Vid Söderfjärden, Mälaren noterades 32 ex 14.1, 45 ex 20.1 samt en flock 21.1 (LB), vid Ärla 15 ex 28.1 (KC), vid Eskilstuna 1 ex 29.1 (TH) och vid Tors-  
hälla 35 ex 8.2 (MNö).

Under hösten två observationer i Flen: 2 ex 30.11 och 7 ex 4.12 (AO).

STENKNÄCK Coccothraustes coccothraustes

Under januari-mars rapporterades ca 20 ex från 12 lokaler, flest från Mörkö och Strängnäs.

Ingen häckning konstaterad, men observationerna i april (2), maj (18) och juni (3) tyder på minst 24 besatta revir, med tyngdpunkten (10 lokaler) på mälarna vid Sundbyholm, Eskilstuna (SBt, MN, MNö, TH, LC). Övriga rapporterade lokaler: Strängnässtrakten (5), Östertibble, Kvicksund, Perstagen, Katrineholm, Dunker och Mörkö.

Under hösten ensamling i bokskogen vid Hörningsholm, Mörkö med minst 22 ex, troligen 25-30 ex den 11.11 (LGK, SC, HH, BP). I övrigt endast rapporterad från Strängnäs (1 ex), Söderfjärden, Mälaren (2 ex) och Låten, Mörkö (1 ex).

LAPPSPARV Calcarius lapponicus

Endast en observation: 1 ex Tullgarnsnäs, Hölö 16.9 (RLn, MK, MJ).

SNÖSPARV Plectrophenax nivalis

Observationer av 1-4 ex fyra gånger i januari-mars och tre i oktober-november.

ORTDLANSPARV Emberiza hortulana

Drygt 30 lokaler med närmare 50 revir rapporterade, främst från mälatrakterna, bl a 15 revir i Överselö (LK), Mörkö/Tullgarn och Gåsinge.

RAPPORTÖRER OCH OBSERVATÖRER

AA=Arne Andersson, AB=Anders Bylin, AC=Ander Eriksson, AMC=Anne-Mor Carlsson, AO=Anders Olausson, BA=Birger Andersson, BK=Bertil Karlsson, BN=Bengt Nordin, BP=Bengt Persson, BR=Bo Runesson, BÖ=Bert Östholm, CK=Christian Karlsson, CL=Carl Lewenhaupt, CS=Claes Svedlindh, EA=Eric Asplund, EH=Erik Hansson, EP=Erik Petersson, GE=Göran Ernstav, GR=Gunnar Rosqvist, GS=Göran Stenberg, GSö=Gunnar Sjöö, HC=Hjördis Carlsson, HE=Hans Ellesson, H-E fatn=Hartsö-Enskär fågelstation, HH=Håkan Hjorte, HL=Håkan Linderholm, HP=Hans Pettersson, HR=Hans Rydberg, HRÖ=Helge Röttorp, HT=Håkan Tunon, HTH=Henry Thomander, IB=Inga Blomquist, IKg=Inger Karlberg, IN=Ingemar Nord, IS=Ivar Stenberg, JE=Johan Ehrlén, JL=Jan Linder, JS=Jim Sundberg, JV=Jukka Väyrynen, KAL=Kjell-Arne Larsson, KC=Kent Carlsson, KJ=Kenneth Johansson, KK=Kjell Karlsson, LB=Lars Broberg, LBo=Lennart Bolund, LÖ=Laine Boresjö, LC=Leif Carlsson, LGJ=Lars-Gunnar Johansson, LGK=Lars-Gunnar Klang, LH=Leif Hildeby, LK=Leif Karlsson, LKn=Lennart Karlén, LM=Lennart Magni, LO=Lars Olausson, LSt=Leif Stål, LT=Leif Thorsell, LW=Lennart Wahlén, MB=Magnus Brandel, MBg=Magnus Berggren, ME=Mats Eriksson, MJ= Mårten Johansson, MK=Mats Kärström, OL=Ove Lögberg,

OP=Gille Pers, MN=Mats Nordin, MNO=Mikael Norén, MNÖ=Matti Nömm, NEW=Nils-Erik Wallin, PÖ=Paul Berggren, PH=Per Högland, PL=Pontus Lindberg, RLi=Roland Lindell, RLn=Rolf Larsson, SB=Stefan Bengtsson, SBT=Stefan Bleckert, SC=Stefan Clason, TB=Torbjörn Brissman, TC=Torsten Carlsson, TE=Tage Eriksson, TGP=Torsten Green-Petersen, TH=Tony Haglund, TL=Thomas Lundell, TWi=Thure Wikberg, UH=Ulf Hagström, UR=Urban Rundström, ÅA=Åke Andersson och ÅN=Åke Norman.

#### SUMMARY

The annual report above covering 1979 deals with records of rare and less common birds and with interesting occurrence of otherwise common birds in the province of Södermanland.

#### REFERENSER

- Ehrlén, J. och Wahlén, L. 1979. Grågäsen som rastare i Mörkö-Tullgarneområdet 1968-73. - Fåglar i Sörmland 12:45-51.
- Karlsson, L. 1978. Gräshoppsångaren i Sörmland 1977. - Fåglar i Sörmland 11:30-34.
- Karlsson, L. 1979. Gräshoppsångaren i Sörmland 1978. - Fåglar i Sörmland 12:41-44.
- Nord, I. 1973. Svarthakedopping, häger, storspov och trädlärka i Sörmland 1972. - Fåglar i Sörmland 6:34-39.
- Nord, I. 1977. Antalet häckande fåglar i Sörmland. - Fåglar i Sörmland 10:1-22.
- Nord, I. 1978. Harnugglans fluktuationer. - Fåglar i Sörmland 11:23-29.
- Pettersson, H. 1979. Förekomsten av småfläckig sumphöna i Sörmland 1960-79. - Fåglar i Sörmland 12:63-70.
- Risberg, L. 1978. Fågelrapport för 1977. - Vår fågelvärld 37:339-358.

Manus inkommet september 1980.

Hans Pettersson, Hånata, S-740 33 Vattholme  
Lars Broberg, Domprostgränd 10, S-152 00 Strängnäs  
Tony Haglund, Lindtorpsgatan 9 A, S-632 27 Eskilstuna  
Lennart Wahlén, Sörgårdsgatan 24, S-582 39 Linköping

# Verksamheten inklusive ringmärkningen vid Hartsö-Enskär fågelstation 1979<sup>☆</sup>

Hartsö-Enskär Bird Observatory 1979

Lennart Wahlén och Hans Pettersson

För femtonde året i följd bedrev Föreningen Södermanlands Ornitologer under 1979 flyttfågelstudier på ön Enskär i yttersta havsbandet. Fågelstationen var bemannad under nio höstveckor, vilket är något mindre än normalt. På grund av personalbrist var stationen dessutom tyvärr stängd sex dygn i september, vilket inte hänt sedan 1969. Tjugotre personer arbetade under säsongen helt ideellt, vilket är en förutsättning för att stationen skall kunna drivas med hänsyn till de ekonomiska problem som finns.

Den 17 och 29 juli samt 12 augusti besöktes torchmuleskären för ringmärkning och kontroll av häckningsutfallet. I övrigt gjordes inga häckningsstudier under vår och sommar. Det är därför inte känt vilken effekt vårens oljeskador med åtföljande saneringsarbete haft på de häckande fåglarna. Föreningen deltog i saneringsarbetet vid Enskär den 28 april, och i övrigt försökte vi påverka arbetet genom att lämna råd och information till berörda parter.

I samband med ringmärkningen under hösten insamlades, liksom under tidigare år, biometriska data från alla invasionsarter.

Under hösten 1979 ringmärktes det lägsta antalet fåglar sedan 1969, främst beroende på anormalt lite kungsfåglar, men delvis även på den något lägre arbetsinsatsen.

Av invasionsarterna var särskilt svartares talrik, men även pärluggla, större heckspett, nötskrika, gråsiska och domherre visade flyttningsoro.

I september gjorde lokalradion ett besök vid fågelstationen, vilket resulterade i ett inlägg om verksamheten och fågelflyttning i stort.

Från föreningens sida framfärs ett varmt tack till Nyköpings kommun för det ekonomiska stöd, som fågelstationen erhållit under året.

## VERKSAMHETSPERIODER

Juli	17, 29	September	1 - 9, 15 - 30
Augusti	11 - 31	Oktober	1 - 21

Summa 69 dagar, varav 57 under höstsäsongen.

<sup>☆</sup>Meddelande nr 35 från Hartsö-Enskär fågelstation

## PERSONAL

Från stationsledningen framförs ett varmt tack till samtliga medhjälpare, vilka tjänstgjort under en vecka vardera om inte annat anges.

- o ringmärkare Arne Andersson, Stefan Bengtsson, Gard Isaksson, Anders Kiessling, Göran Pettersson, Gunnar Sjöb (2 veckor) och Claes Svedlinth.
- o assistenter Stefan Bleckert, Monica Döring, Peter Döring, Annica Holmertz, Björn Johansson, Inger Karlberg, Karl-Heinz Kiessling, K.Arne Larsson, Lars Olausson, Mats Olsson, Andreas Sjöb, Raket Sjöb, Samuel Sjöb, Per Ståhl och Jukka Väyrynen.

## VÄDER

### Augusti

I mitten av månaden högsommarvärme i södra Sverige. Från den 19 ostadigare och svalare väder i samband med lågtryck från söder och sydväst. Blåst och regn i östra Sverige.

På Enskär varierade maximitemperaturen mellan 17 och 22 grader, utom den 28 med + 14°. Mintemp mellan 10 och 17 grader.

Vindarna var i början svaga-måttliga S-O, men från 22.8 tidvis friska mestadels mellan V och NO. Blåsigt 25-26.8 med nordlig kuling, och totalt 6 dagar med minst 10 meter per sekund.

Efter den 11.8 uppmättes ca 24 mm nederbörd på Enskär, vilket är mindre än normalt.

### September

Inledningsvis varmt i söder och kallt i norr. Från den 6 lågtrycksaktivitet från sydväst, som resulterade i att andelen västvindar blev högre än normalt under september. Tidvis klart och kyligt.

Maxtemp 18-19 grader och mintemp 11-14 grader under de första nio dagarna. Efter den 15 maxtemp 9-14 grader och mintemp 4-9 grader.

Månadens första hälft karakteriserades av svaga vindar, därefter mest måttliga-friska SV-V. Endast fyra dagar blåste det minst 10 m/s.

Ca 20 mm regn föll under perioden, vilket är ungefär hälften av normal värdet.

### Oktober

Ett högtryck över Skandinavien gav soligt men kyligt väder fram till den 10, då varm luft söderifrån fördes in över södra Sverige. Samtidigt uppträdde dis och dimma. Efter den 15 rörde sig några lågtryck in över landet från sydväst.

Lägsta maxtemp den 17 med 7°, annars 8-14 grader hela perioden. Kalla nätter i början med mintemp 0-4 grader och frost flera nätter före den 10. Därefter mintemp 6-7 grader, utom den 18-19 med 3°. Månaden var kyligare än normalt.

Mestadels svaga vindar och klart i början av månaden men dimma den 9-16.

Blåsigt och ostadigt i slutet, som mest 15 m/s NO den 16, men totalt endast två dagar med minst 10 m/s.

Månaden var ovanligt nederbördsfattig, fram till den 21 föll endast 7 mm regn på Enskär.

Sammanfattningsvis kan sägas att vädret under verksamhetsperioden var kyligare, mindre blåsigt och torrare än normalt. Døgnsmedeltemperaturen var under augusti-oktober ungefär 1° lägre än normalt, med störst underekott i oktober. Endast under 12 dagar (av 67) noterades vindstyrkor på minst 10 m/s. Kuling förekom åtminstone 25-26.8 och 16.10, men den blåsigaste perioden inträffade när stationen inte var bemannad den 10-14.9, med som mest V 21 m/s vid Landsort den 13.9. Under 16 dagar uppmättes minst 1 mm nederbörd, men totalt föll endast något mer än 50 mm, vilket är mycket under det normala (ca 30%).

#### INVASIONSARTER

Under denna rubrik redovisas de s k invasionsarterna, vilka kännetecknas av att deras flyttningsrörelser uppvisar stora årliga fluktuationer. Arturvalet baseras på den lista som upprättats inom projektet Nordiska invasionsfåglar. Ytterligare några oregelbundna flyttare redovisas nedan under rubriken Observationer.

#### HORNUGGLA Asio otus

Tre exemplar fångades, 25.9, 13.10 och 14.10, dessutom sågs en hornuggla den 17.10.

#### PÄRLUGGLA Aegolius funereus

Noterades nio dagar 16.9 - 9.10 : 18 ex ringmärktes, varav hälften den 30.9. 1978 fångades 90 ex, och liksom 1974-75 skadde alltså förbiflyttning två höstar i följd.

#### SPILLKRÅKA Dryocopus martius

Observerad 23 dagar utspritt under hela hösten, fångat 3 ex 1 augusti-september. Totalt passerade åtminstone 20-30 ex, bl a sågs flera ex på sträck in mot fastlandet den 28.9.

#### STÖRRE HACKSPETT Dendrocopos major

Måttlig flyttning, noterades 18 dagar utspritt under hela hösten. Minst 24 ex observerades, därev ringmärktes 16 ex.

#### MINDRE HACKSPETT Dendrocopos minor

Observerades 36 dagar utspritt under hela hösten, fångat 14 ex.

#### SIDENSVANS Bombycilla garrulus

Två observationer 19 och 21 oktober, 1 resp 3 ex.

#### STJÄRTMES Aegithalos caudatus

En observation 30.9.

#### TALLTITA Parus montanus

Observerades endast tre dagar, 2 ex fångades.

#### SVARTMES Parus ater

Kraftig flyttning, främst under septemberns andra hälft. Observerades 21 dagar

6.9 - 19.10, bland noteringarna kan nämnas 10 + 19 ex sträckande 8.9, 21 ex ringmärkta 20.9 och höstens största flock 35 ex 30.9. Totalt fångades 93 ex, vilket är högsta årssumman någonsin. Tidigare som mest 28 ringmärkta 1974.

#### BLÅMES Parus caeruleus

Observerades 50 dagar, därav dagligen i oktober då den huvudsakliga fångsten gjordes. Totalt ringmärktes 96 ex, vilket indikerar måttliga flyttningsrörelser.

#### TALBOXE Parus major

Observerades nästan dagligen (62 dagar av 67) och fångsten blev 109 ex, varav merparten togs i oktober. Högsta årssumman vid stationen är 145 ex 1973.

#### NÖTVÄCKA Sitta europaea

Noterad tio dagar 6.9 - 8.10, fångat 4 ex.

#### TRÄDKRYPARE Certhia familiaris

Observerades 54 dagar, men endast 41 ex fångades vilket är lägsta summan sedan 1974.

#### NÖTSKRİKA Garrulus glandarius

Kraftig flyttning, observerades 17 dagar 20.9 - 19.10. Totalt fångades 18 nötskrikor, vilket är en mer än det tidigare rekordet från 1977. Både tidsmässigt och i övrigt uppvisade rörelserna stora likheter med den två år tidigare, smärre flockar såga röra sig främst från SÖ-Ö och vidare norrut in mot fastlandet. Största flocken var 20 ex 23.9, totalt passerade minst 120 ex fram till den 6.10, då flyttningsrörelsen avtog.

#### NÖTKRÅKA Nucifraga caryocatactes

Endast två observationer: 2 ex 8.9 och 1 ex 20.9.

#### GRÄSISKA Carduelis flammea

Relativt kraftig flyttning i oktober, nästan dagligen observerad från den 30.9, och i större antal från 8.10. Bästa dagarna 12.10 och 17.10 med 100-tals passerande ex. Totalt fångades 119 ex, vilket är stationens tredje bästa resultat.

#### BÄNDELKORSNÄBB Loxia leucoptera

1 ex fångades, vilket blev höstens enda obs. Tidigare har fångats 10 ex 1966 och 1 ex 1967.

#### MINDRE KORSNÄBB Loxia curvirostra

4 ex ringmärkta och ytterligare 10 ex observerade under fyra dagar 13.8 - 2.9.

#### OBESTÄMD KORSNÄBB Loxia sp

Noterad 20 dagar utspritt under hösten, totalt drygt 100 fåglar.

#### SOMHERR Pyrrhula pyrrhula

Observerades nästan dagligen från 30.9, kraftigare flyttning 14-19.10 med 100-tals ex. 64 ex fångades, vilket överträffas endast av 102 ex 1972.

Följande arter har ej observerats 1979:

Fjälluggla Nyctea scandiaca, hökuggla Surnia ulula, sparvuggla Glaucidium passerinum, gräspett Picus canus, vittryggig hackspett Dendrocoptes leucotos, tretåig hackspett Picoides tridactylus, lappmes Parus cinctus, snösiska Carduelis hornemanni, större korsnäbb Loxia pytyopsittacus, fallbit Pinicola enucleator.



## HÄCKNINGAR

**SKRÄNTÄRNA** Sterna caspia Under 1979 hade en koloni om ca 35 par etablerat på Skeppsklubben i fågeläkyddsområdet. Den 17.7 fanns många stora ungar på häckningskäret, och vid besök 29.7 och 12.8 kunde 12 respektive 4 sena ungar ringmärkas.

Under de närmast föregående åren har några enstaka par häckat i området, men tidigare har stora kolonier förekommit. Under 1900-talets början fanns ca 100 par på Ljusskär och 1949 56 par på Garkast, vilka under 1950-talet troligen flyttade till Lacka trubåda, där som mest 63 ungar ringmärktes under ett år. Även denna koloni är numera försvunnen, men två av Sveriges största kolonier finns idag relativt nära Hartsö: 200 par vid Gunnarstenarna utanför Nynäshamn och 100 par vid Källskären, utanför Oxelösund (Staab 1976).

**SILLGRISLA** Uria aalge Den 17.7 sågs minst 8 ex vid Hamnskär, där häckningsförsök kunde konstateras för första gången. Ett ägg hittades i en vattenpöl, och två vuxna fåglar kunde fångas för hand under ett stenblock straxt intill.

**TORDMULE** Alca torda Den 17.7 ringmärktes 3 vuxna och 50 boungar, den 29.7 2 boungar och den 12.8 ytterligare 1 boung. Merparten fanns på Hamnskär och totalt häckade ca 150 par i fågeläkyddsområdet.

**TÖBISGRISLA** Cepphus grylle Två ungar ringmärktes på Tvekräpplingarna den 17.7.

## OBSERVATIONER

Inom fågelstationens verksamhetsområde noterades 148 arter under hösten 1979. Av dessa var endast salskrake ny för fågelstationen, och det totala antalet observerade arter 1965-79 är därför 219.

Om inte annat anges, så har observationerna gjorts vid Enskärs södra udde.

**SVARTHAKEDOPPING** Podiceps auritus Observerad 12.8 samt 19-20.10, då 1 ex rastade.

**STORSKARV** Phalacrocorax carbo Observerades i ungefär normal omfattning (46 dagar), som mest 110 ex 7.9 och 90 ex 7.10.

**VITKINDAD GÅS** Branta leucopsis 4 ex den 13.10.

**PRUTGÅS** Branta bernicla 3 ex sträckte SV 22.9, 8 + 35 ex rastade 13.10 samt 6 rastande och 3 + 35 ex sträckande SV-V 16.10.

**BLÄSAND** Anas penelope Observerades 6 dagar, som mest 246 ex 3.9 och 130 ex 8.9 sträckande mot SV.

**SALSKRAKE** Mergus albellus Ny art vid stationen. Två hanar flög förbi 11.10.

**HAVEÖRN** Haliaeetus albicilla Observerades 9 dagar under perioden 17.8 - 9.10, som mest 2 ex 6.10 och 8.10.

**SPARVHÖK** Accipiter nisus Observerades 32 dagar och 22 ex ringmärktes.

**FJÄLLVRÅK** Buteo lagopus Endast 3 ex sågs, vilket är ovanligt lite.

TORNFALK Falco tinnunculus Åtta observationer 19.8 - 6.9, som mest 3 ex 5.9.

TRANA Grus grus Sträck: 11 ex SV 5.9, hörd 2 ggr 15.9, 1 ex V 21.9 och 22+3 ex E 22.9.

VADARE Nitton arter vadare observerades, varav strandskata Haematopus ostralegus, gluttsnäppa Tringa nebularia, och drillsnäppa Actitis hypoleucos var vanligast. 6 mindre strandpipare Charadrius dubius rastade 8.9, liksom 6 resp 10 kustsnäppor Calidris canutus 30-31.8. 5 spövsnäppor Calidris ferruginea sträckte 22.9 och 1 myrsöv Limosa lapponica rastade 5.9.

BERGUV Bubo bubo 1 ex 11.9.

JORDUGGLA Asio flammeus 1 ex död i nät 2.10 av räv.

GRÖNSÖLING Bicus viridis Observerad 16 dagar, 2 ex ringmärktes.

NÄKTERGÅL Luscinia luscinia Observerad 8 dagar 17 -29.8, fångsten av 10 ex är årsrekord.

BLÅHAKE Luscinia svecica Observerad 3 dagar 29.8 - 5.9 och 2 ex fångades.

TAIGASÄNGARE Phylloscopus inornatus Ett ex fångades den 25.9, vilket därmed utgör det sjätte fyndet vid stationen.

MINDRE FLUGSNÄPPARE Ficedula parva Totalt ringmärktes 5 ex mellan 7.9 och 13.10.

TÖFSMES Parus cristatus Observerades fyra dagar, ej årsviss.

VARFÅGEL Lanius excubitor Endast en obs: 1 ex 2.10.

KRÅKA Corvus corone En svartkråka C. c. corone gjorde sträckförsök 16-19.10. Ny för stationen.

KORP Corvus corax Bl a sträckte 1 ex SV 21.10.

GRÖNSISKA Carduelis spinus Observerades 27 dagar, flockar noterades främst 28.9 och 12-14.10.

LAPPSPARV Calcarius lapponicus Observerad 5.9 och 15.9.

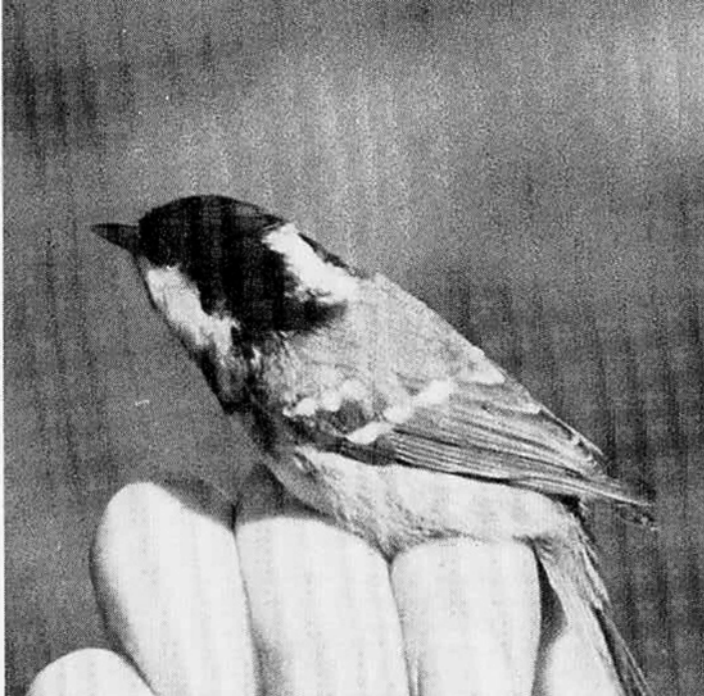
#### RINGMÄRKNINGEN

Totalt märktes 3 074 fåglar av 70 arter, vilket är en låg årssumma för stationen. Den främsta orsaken var onormalt liten fångst av kungsfågel, 294 ex mot ett genomsnitt på 1 100 ex under 70-talet och lägsta årssumman tidigare var 700 ex. Kungsfågeln drabbades tydligen hårt av den relativt stränga vintern 1979/79.

Tordmule märktes i ett högt antal (95 ex) vid sommarens besök på skären öster om Enskär. Även sillgrisslor uppehåll sig på tordmuleskären och 2 ex

Svartmesen uppträdde  
invasionsartat vid  
Enekår 1979 och fånga-  
des i stort antal.

Foto:  
Arne Andersson



kunde fångas för hand och ringmärkas. Sillgrissla blev därmed ny märkart för stationen och totalt har nu 128 arter märkts vid stationen. En skräntärnekoloni hade nyetablerat sig i området och ur denna kunde 16 unger märkas.

De talrikaste arterna var rödhake 485, kungsfågel 284, lövsångare 277, taltrast 136, gräsiska 119, bofink 118, rödvingetrast 117, grå flugsnappare 113 och talgoxe 109. Lövsångarfångsten har fortsatt att minska, medan fångsten av rödvingetrast är den högsta som noterats vid stationen. Mycket få rödvingetrastar fångades eller hördes på sträck under slutet av september och början av oktober. Den 13.10 låg dimman hela dagen och trastar, framförallt rödvingetrast, kom under större delen av dagen in från havet på låg höjd. Totalt fångades 72 rödvingar, varav en mycket hög andel utgjordes av gamla fåglar.

Av invasionsarterna så rörde svartmes på sig och 83 ex kunde fångas och märkas, vilket är det överlägset största antalet vid stationen under ett år. Även för pärluggla (18 ex märkta), nätskrika (18), gräsiska (119) och damherre (64) noterades sträckkor genom bl a förhöjd fångst.

En småspov fångades även denna säsong av samma ringmärkare som året innan, men det blev inget direktterfynd denna gång, varför fågeln kanske klarade sig förbi de danska jägarna. Stationens femte talgåsångare märktes den 25.9 och en bändelkorsnäbb den 17.10.

Bland den övriga fångsten kan nämnas sparvhök 22, ringduva 1, hornuggla 3, nattskärre 1, näktergal 10, hüksångare 2 och mindre flugsnappare 5.

Tabell 1. Ringmärkta fåglar vid Hartså-Eneårs fågelstation, 58,414/17,29E  
(Birds ringed at Hartså-Eneårs Bird Observatory.)

Art (Species)	Antal ringmärkta (Number ringed)			Återfynd (Rescues)	
	1965-78	1979	1965-79	1979	1965-79
Knälsvan <i>Cygnus olor</i>	9	-	9		2
Ejder <i>Somateria holiasina</i>	1	-	1		
Duvhök <i>Accipiter gentilis</i>	2	-	2		
Sparvhök <i>A. nisus</i>	39	22	121		6
Drevräk <i>Buteo buteo</i>	1	-	1		
Tornfalk <i>Falco tinnunculus</i>	8	-	8		
Stenfalk <i>F. columbarius</i>	6	-	6		
Lärkfalk <i>F. subbuteo</i>	2	-	2		
Vattenfall <i>Falco aquaticus</i>	1	-	1		
Strandskuta <i>Merulopus ostralegus</i>	1	-	1		
Större strandpipare <i>Charadrius hiaticula</i>	8	-	8		
Kustpipare <i>Pilvialia squatarola</i>	4	-	4		
Kustsnäppa <i>Calidris canutus</i>	1	-	1		
Småsnäppa <i>C. minuta</i>	6	-	6		
Måsnäppa <i>C. alpina</i>	157	1	158		3
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	6	-	6		
Morkulla <i>Scolopax rusticicola</i>	7	-	7	1	1
Småspov <i>Numenius phaeopus</i>	1	1	2		1
Rösbena <i>Tringa totanus</i>	1	-	1		
Glutaräppa <i>T. nebularia</i>	4	-	4		
Drillaräppa <i>Actitis hypoleucos</i>	33	-	33		
Lamb <i>Stercorarius parasiticus</i>	1	-	1		
Fiskmåse <i>Larus carus</i>	1	-	1		
Skörlätarna <i>Sterna caspia</i>	8	16	24		
Silvertärna <i>S. paradisaea</i>	3	-	3		
Sillgrissla <i>Uria selge</i>	-	2	2		
Turdula <i>Alca torda</i>	316	95	411	3	11
Tobackgrissla <i>Cephus grylle</i>	12	2	20		
Ringduva <i>Columba palumbus</i>	2	1	3		
Gök <i>Cuculus canorus</i>	97	17	114		
Sparvuggla <i>Claudium passerinum</i>	159	-	159		1
Hornuggla <i>Asio otus</i>	17	3	20		1
Järduggla <i>A. flammeus</i>	6	-	6		
Päruggla <i>Aegolius funereus</i>	354	18	372		1
Rastakärre <i>Coptrunquus europaeus</i>	7	1	8		
Tornsvale <i>Apus apus</i>	76	-	76		
Kungsfiskare <i>Alcedo atthis</i>	2	-	2		
Göktyta <i>Jynx torquilla</i>	59	4	63	1	1
Gröngöling <i>Picus viridis</i>	48	2	50		
Spillkräka <i>Dryocopus martius</i>	62	3	65		
Större hackspett <i>Dendrocopos major</i>	218	15	234		4
Vittryggig hackspett <i>D. leucolus</i>	1	-	1		
Minore hackspett <i>D. minor</i>	127	14	141		
Tretåig hackspett <i>Picoides tridactylus</i>	15	-	15		

Art. (Species)	Antal ringmärkta (Number ringed)			Återfynd (Recovered)	(Recovered)
	1965-78	1979	1965-79		
Berglärka <i>Eremophila alpestris</i>	1	-	1		
Becksvale <i>Piparis piparis</i>	4	-	4		
Ladusvale <i>Hirundo rustica</i>	64	-	64		
Hussvale <i>Calidris utrica</i>	63	-	63		
Tidåpipilärka <i>Anthus trivialis</i>	333	10	343		2
Ångpipilärka <i>A. pratensis</i>	60	17	65		
Skåpipilärka <i>A. spiroletta</i>	18	-	18		
Gulbril <i>Motacilla flava</i>	76	-	76		1
Sandvärn <i>M. alba</i>	550	43	523		3
Sidersvane <i>Ambycella garrulus</i>	5	-	5		
Gönderog <i>Troglodytes troglodytes</i>	245	27	272		
Järnsvan <i>Pomelia modularis</i>	131	17	148		
Rödake <i>Erlitacus rufinilis</i>	5357	490	6455	1	27
Näktergel <i>Luscinia luscinia</i>	28	10	32		
Blåake <i>L. svecica</i>	53	2	55		
Svart rödsjätt <i>Phoenicurus ochurus</i>	1	-	1		
Rödsjätt <i>Ph. phoenicurus</i>	1425	69	1694		6
Buskvävta <i>Saxicola torquata</i>	130	5	135		
Stenkvätta <i>Demotus oenanthe</i>	321	14	335		4
Ringtrast <i>Turdus iliacus</i>	1	-	1		
Kalktrast <i>T. merula</i>	424	59	493	2	10
Sjöttrast <i>T. pilaris</i>	85	13	82		3
Trast <i>T. philomelos</i>	1300	135	1435	1	33
Rödvingetrast <i>T. iliacus</i>	302	117	419		2
Bubblitrast <i>T. viscivorus</i>	12	1	13		1
Gråhöppspångare <i>Locustella naevia</i>	3	-	3		
Svårsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	17	1	18		
Rörsångare <i>A. scirpaceus</i>	21	1	22		
Måspångare <i>Hippolais icterina</i>	24	2	26		
Rödstrupig sångare <i>Sylvia cantillans</i>	1	-	1		
Höksångare <i>S. nisoria</i>	118	2	121		
Årtångare <i>S. curruca</i>	1400	73	1473		5
Törntångare <i>S. communis</i>	531	23	554		
Trångäcksångare <i>S. borin</i>	785	51	836		1
Svartlätta <i>S. strickwillei</i>	1344	51	1425		8
Norisångare <i>Phylloscopus borealis</i>	1	-	1		
Kungsfågelsångare <i>Ph. proregulus</i>	2	-	2		
Talgaångare <i>Ph. inornatus</i>	4	1	5		
Vildesångare <i>Ph. schirmeri</i>	1	-	1		
Grönsångare <i>Ph. sibilatrix</i>	102	15	115		
Grönsångare <i>Ph. collybita</i>	589	35	625		4
Lävsångare <i>Ph. trochilus</i>	9140	277	9417		15
Kungsfågel <i>Regulus regulus</i>	12573	284	12857		15
Gråflugspångare <i>Muscicapa striata</i>	2320	113	2133		4
Kindreflugspångare <i>Ficedula parva</i>	46	5	51		
Kalstarrflugspångare <i>F. albicollis</i>	2	-	2		

Art (Species)	Antal ringmärkta (Number ringed)		Återfynd (Recoveries)	
	1955-76	1979	1965-73	1979
Svartvit flugsnappare <i>Ficedula hypoleuca</i>	917	44	963	3
Stjärnske <i>Aegithales caudatus</i>	357	-	367	1
Entita <i>Parus palustris</i>	153	9	162	
Tallitiss <i>P. montanus</i>	41	2	43	
Tofsnäcka <i>P. cristatus</i>	1	-	1	
Svarttra <i>P. ater</i>	123	53	296	
Blåtra <i>P. caeruleus</i>	1253	95	1369	2
Taligöve <i>F. major</i>	1030	109	1149	3
Wittsnäcka <i>Sitta europaea</i>	64	4	68	
Träskrypare <i>Certhia familiaris</i>	921	41	962	1
Sannerygling <i>Oriolus oriolus</i>	1	-	1	
Wittskuta <i>Lanius collurio</i>	623	32	715	3
Varfågel <i>L. excubitor</i>	56	-	56	
Nötkrönika <i>Cerulus glandarius</i>	48	18	66	1
Skata <i>Ficedula albicollis</i>	1	-	1	
Wittkrönika <i>Merula cyaneocincta</i>	20	-	20	
Kräka <i>Corvus corax</i>	2	-	2	
Stare <i>Sturnus vulgaris</i>	134	6	140	4
Pilfink <i>Passer montanus</i>	1	-	1	
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	1156	118	1284	11
Bergfink <i>F. montifringilla</i>	126	15	141	1
Grönfink <i>Carduelis chloris</i>	132	38	140	1
Spekitta <i>C. carduelis</i>	2	-	2	
Gråsnäcka <i>C. spinus</i>	717	35	752	5
Hämpling <i>C. cannabina</i>	2	-	2	
Vinterhämpling <i>C. flavirostris</i>	13	-	13	
Gråsnäcka <i>L. flamma</i>	1676	119	1795	5
Snösnäcka <i>L. borealis</i>	6	-	6	
Bändalkorsnåb <i>Loxia lauceptera</i>	11	1	12	
Mindre korsnåb <i>L. curvirostris</i>	73	4	74	2
Rosenfink <i>Carpodacus erythrinus</i>	5	-	6	
Tallitiss <i>Pinicola enucleator</i>	6	-	6	
Dommerar <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	255	54	332	
Lappparv <i>Colaptes lapponicus</i>	5	-	6	
Gulspett <i>Emberiza citrinella</i>	155	6	174	1
Ortblansparv <i>E. hortulana</i>	38	2	40	
Widsparr <i>E. rustica</i>	10	-	13	
Sövsparv <i>E. schoeniclus</i>	95	6	132	2
<b>Summa (Sum)</b>	<b>52956</b>	<b>3074</b>	<b>55923</b>	<b>10</b>
<b>Antal arter (Number of species)</b>	<b>127</b>	<b>70</b>	<b>126</b>	<b>7</b>

## ÅTERFYND OCH KONTROLLER

Få återfynd rapporterades genom ringmärkningscentralen under 1979. Från och med augusti 1979 lades återfyndsregistreringen över på data, vilket resulterade i att inga återfyndsrapporter kom under resten av året. Först i början av 1980 började rapporteringen att fungera igen. Fram till april 1980 har 10 återfynd från 1979 inkommit. Endast ett av fynden härör från Sverige, tre från de övriga nordiska länderna, fem från resten av Europa och ett från Algeriet.

Två nya återfyndsarter har tillkommit, morkulla och göktyta. Morkullan återfanns i Frankrike under februari och göktytan fångades på Christiansö, Bornholm under vårflyttningen. Återfynd, som resultat av den ökade ringmärkningen av tordmule, fortsätter att droppa in, 3 st under 1979. Två höstfynd, varav en ungfågel fastnade i fisknät vid Norrsund, Gästrikland och därmed följer mönstret för tidigare återfynd genom att ha strövat norrut, medan den andra, en fjolåring, avvek genom att bli skjuten i yttre delen av Oslofjorden. Den tredje, som var märkt 1978, blev skjuten i mars 1979 vid Katholm på Jylland, Danmark, på g a oljeskador. En tordmule, märkt som unge på Hamnskär 1977, kontrollerades genom nätfångst på födelseskäret under sommaren.

I likhet med tidigare fynd av arten rapporterades två koltrastar återfunna döda under februari i England. Även återfynden av taltrast i Spanien och rödhake i Algeriet stämmer med tidigare fynd.

Inga främmande kontroller gjordes under 1979, vilket är ovanligt.

### Teckenförklaring

I efterföljande uppställning används nedanstående tecken och förkortningar.

pull	unge på häckplatsen, oflygg eller flygg (nestling)
1K	Fågel i sitt första kalenderår (bird in its first year)
1K+	fågel i sitt första kalenderår eller äldre (bird in its first year or older)
♂	hane (male)
+	skjuten (shot)
x	funnen död (found dead)
(x)	funnen sjuk eller skadad, senare avliden (found sick or wounded, later dead)
v	fångad och släppt med sin ring (caught and released with ring intact)

c? fångad, dess vidare öden okända (caught, its further fate unknown)  
 /?/ fyndsätt obekant (manner of recovery unknown)

Understrukna nummer anger att ringen har returnerats till ringmärkningscentralen. Märkningarna har gjorts på Enskär (58.41N/17.29E), Sällinge sn, Södermanland, då inget annat anges.

Återfynd inrapporterade under 1979 (Recoveries received during 1979)

Morkulla (Scolopax rusticola)

6.032.562 1K+ 21.10.78  
 + 02.02.79 Vergt-de-Biron 44.38N/00.46E, Nordogne, FRANKRIKE

Tordmule (Alca torda)

7.051.368 pull 16.07.78 Håmskär 58.41N/17.34E  
 + 08.10.79 Yttre Oslofjord 59.10N/10.45E, Østfold, NORGE

7.051.392 pull 16.07.78 Håmskär 58.41N/17.34E  
 (x) 15.03.79 Katholm 56.22N/10.54E, Jylland, DANMARK

7.059.211 pull 17.07.79 Håmskär 58.41N/17.34E  
 x 04.11.79 SE Gåshällan 61.00N/17.18E, Norraundet, Gästrikland

Göktyta (Jynx torquilla)

3.232.179 1K+ 02.09.78  
 v 13.05.79 Christiansö 56.19N/15.42E, Bornholm, DANMARK

Rödhake (Erithacus rubecula)

AA 74.988 2K+ 23.09.79  
 c? 17.10.79 Tipaza 36.35N/02.25E, Alger, ALGERIET

Koltrast (Turdus merula)

4.156.765 1K ♂ 01.11.78  
 x 20.02.79 Epwörth 53.32N/00.49W, Lincoln, ENGLAND

4.156.826 1K 06.10.78  
 x 05.02.79 Fulbourn 52.12N/00.14E, Cambridge, ENGLAND

Fältrast (Turdus philomelos)

4.156.573 1K 05.10.77  
 /?/ 28.12.78 Cagollos Vega 37.17N/03.34W, Granada, SPANIEN

Stare (Sturnus vulgaris)

4.140.288 1K 02.08.76  
 + 11.12.76 Oostende 51.13N/02.55E, West-Vlaanderen, BELGIEN



## SUMMARY

The above paper is the annual report of 1979 from Hartsö-Enskär Bird Observatory (58.41N/17.29E), Södermanland, Sweden.

The observatory was manned mainly during the autumn, from mid-August to the end of October, but ringing expeditions in the surrounding archipelago were performed during the breeding season. A new colony of Caspian Tern, *Sterna caspia* (35 pairs) had been established and 16 pullus were ringed. 93 pull and 3 ad of Razorbill, *Alca torda*, 2 pull Black Guillemot, *Ceppus grylle* and 2 ad Guillemot, *Uria aalge* were also ringed. Guillemot had their first breeding attempt and became a new ringed specie to the station.

3 074 birds of 70 species were ringed with highest figures for Robin, *Erithacus rubecula* (488 ringed) followed by Goldcrest, *Regulus regulus* 284, Willow Warbler, *Phylloscopus trochilus* 277, Song Thrush, *Turdus philomelos* 136 and Redpoll, *Carduelis flammea* 119. The figure for Goldcrest, *Regulus regulus* is the lowest during the seventies.

Binometrics were noted for Willow Warbler, *Phylloscopus trochilus* and irruptive species.

Irruptions were noted for Coal Tit, *Parus ater* (83 ringed), Tengmalms Owl, *Aegolius funereus* (18), Jay, *Garrulus glandarius* (18), Redpoll, *Carduelis flammea* (119) and Bullfinch, *Pyrrhula pyrrhula* (64). One Two-barred Crossbill, *Loxia leucoptera* was ringed 17.10.

The only real rarity ringed was one Yellow-browed Warbler, *Phylloscopus inornatus* (25.9).

Manus inkommet maj 1980

Lennart Wahlen, Sörgårdsgatan 24, S-582 39 Linköping  
Hans Pettersson, Hånsta, S-740 33 Vattholma

# Flyttande stenskvättor vid Enskär<sup>\*</sup>

Migrating Wheatears *Oenanthe oenanthe* at Enskär, east central Sweden

Ingemar Nord

I en tidigare artikel (Nord 1971) redovisades bl a stenskvättans flyttningsförlopp vid Enskär mycket översiktligt för perioden 1965-1971. Redovisningen byggde på antalet ringmärkta fåglar och för dessa var mediantdatum (50 % av fångsten) den 30 augusti. Senaste observationen under hösten var 29 september (1971).

Flertalet stenskvättor som fångas på hösten är ungfåglar (73 %) var-till kommer icke åldersbestämda - flertalet säkerligen ungfåglar (9 %). Andelen som bestämts till adulta är 18 % (36 av 197 ex åren 1965-1972). Under de 5-dagarsperioder då minst 10 stenskvättor fångats, ökar andelen gamla fåglar med tiden, men ökningen är inte signifikant, liksom inte heller den minskning som sker för årsungar.

I figur 1 redovisas den totala fångsten 1965-1972 i femdagarsperioder med början 1 augusti. Av de 197 ex har bara 15 (8 %) bestämts till ♂ (perioderna 5-8). Hanarnas procentuella andel har lagts in i fig. 1. Andelen ökar signifikant ( $r=0.97$ ,  $P < 0.05$ ) enligt formeln  $Y = 3.31X - 10.99$  ( $X$  = periodens nummer).

17 fåglar (9 %) bestämdes till ♀ (perioderna 2-12). Andelen bestämda ♀ ligger helt konstant på ca 6 % under period 3-8, men ökar till 20 resp 30 % i perioderna 9 och 10.

Av ovanstående framgår att gamla (2K+) fåglar och årsungar (1K) flyttar bort nästan parallellt, medan honorna flyttar något före hanarna.

## VINGLÄNGD

Om hanarna flyttar senare än honorna (generellt sett och inte bara de ex. som kunnat könsbestämmas) och har längre vingar än honorna, borde medelvinglängden öka under höstens gång. Det gör den (se fig. 1) enligt formeln  $Y = 0.6080X + 92.6160$ , där  $X$  = periodens nummer ( $r=0.94$ ,  $P < 0.01$ ). Att ♂ har längre vinge än ♀ är ingen nyhet. I tabell 1 har vinglängderna på Enskär redovisats tillsammans med några litteraturuppgifter. Enskärsmåtten är huvudsakligen tagna 1966 med kompletteringar 1970.

<sup>\*</sup>Meddelande nr 36 från Hartsö-Enskär fågelstation.

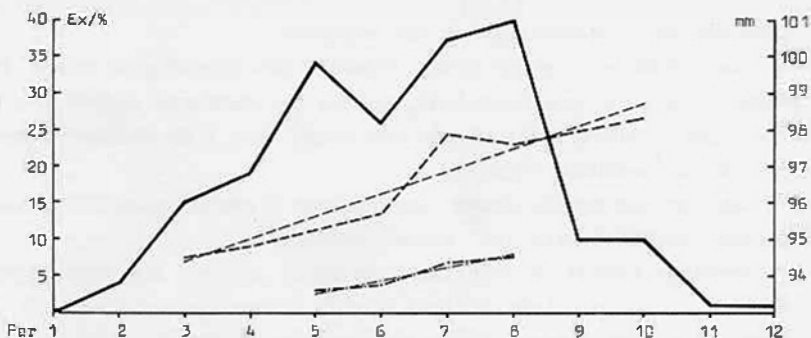


Fig. 1. Stenskvätten på Enskär 1965-1972. Total fångst, n=197 —; vingslängd, n=75 ----; regression vinge ( $Y=0.61X+92.62$ ,  $r=0.9404^{**}$ ) - · - ·; andel ♂, n=15 - · - ·; regression andel ♂ ( $Y=3.31X-10.99$ ,  $r=0.9698^{**}$ ) · · · ·. Period 1 = 1-5 aug etc.

*Oenanthe oenanthe* at Enskär 1965-1972. Total fångst = No. of ringed birds, vingslängd = wing length, andel = %.

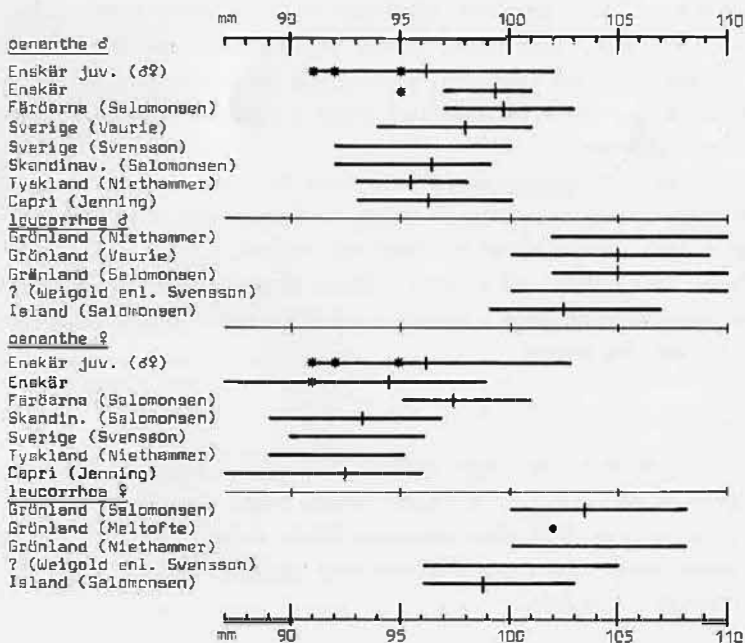


Fig. 2. Vingslängd hos stenskvättor på Enskär, jämförd med 5 ex i Spärreholm, Sm (\*), samt litteraturuppgifter (jfr Tab. 1).

Wing length of *Oenanthe oenanthe* at Enskär compared to published data and 5 inds. from Södermanland (\*). Cf Tab. 1.

1971 och 1973. Maximimetoden har använts.

Även om materialet är litet, framgår att vinglängden hos ♂ är signifikant större än hos ♀ (t-test, tabell 3). Detsamma gäller ♂ - juv. och ♂ - flygg, vilket tyder på att det ingår fler ♀ än ♂ bland årsungar och icke åldersbestämda fåglar.

Som vanligt saknas standardavvikelsen i nästan alla publicerade uppgifter, varför t-test inte kunnat utföras.

Jennings (1963) vårmaterial från Capri skiljer sig från Enskär. Både ♂ och ♀ har signifikant kortare vingar i Capri-materialet, men det behövs inte innebära att dessa stenskvättor skulle tillhöra en tydligare population än Enskärs-fåglarna. Skillnaden kan helt bero på det slitaget som skett sedan föregående ruggning, som ägde rum före höstflyttningen.

I övrigt framgår av tabell 1 och fig. 2 att vinglängderna avtar från norr till söder och att Enskärs-materialet knappast innehåller några ex. av rasen leucorrhoea, som finns på Grönland och Island.

#### VIKT

För vikterna (insamlade 1966 och kompletterade 1973) finns ingen skillnad mellan könen eller olika ålder. Mot Capri-stenskvättorna finns en signifikant skillnad (tab. 3): årsungarna på Enskär var tyngre än honorerna på Capri, men förklaringen kan ligga i flygsträcken under sista etappen före vägningen.

Skillnaden mot leucorrhoea på Fair Isle är inte märklig. Före Atlantflyttningen måste dessa stenskvättor ha laddat upp sin fettreserv bortåt 100 % till vikter på 40 g eller mer. Moreau (1972) nämner ett ex. som ökade 71 % i vikt på 6 dagar. Några sådana uppladdningar behöver stenskvättorna inte göra i Sverige, utan de har i stort sett samma avresevikt som normalvikt.

#### RELATION VINGE - VIKT

Varken på Enskär eller Capri skiljer sig vikten signifikant mellan könen, även om hanarna i båda fallen vägde något mer. Vingarna var signifikant längre hos ♂ på båda ställena (tab. 3 resp  $P < 0.001$  för Capri) och därmed borde någon korrelation inte erhållas mellan vinglängd och vikt (Enskär:  $P > 0.05$ ).

#### EGNA KONTROLLER

För åren 1965-1972 finns 14 egna kontroller enligt följande:

Tabell 1. Vinglängd hos stenskvätta. Enskär, Södermanland (Srm).

Wing length in *Denanthe denanthe*.

Författare Author	Plats Place 1)	Tid Time 2)	Åld. Age	Kön Sex	Antal Number 4)	Interv. Interval	Medelv. Mean	Std.avv. Std.dev.
<u>De. oe. denanthe</u>								
-	Enskär	08-09	ad.	♂	8(4)	97-101	99.3	1.2817
-	Enskär	08-09	ad.	♀	10(6)	87-99	94.5	3.7491
-	Enskär	08-09	juv.	-	56(31)	91-102	96.2	2.2781
-	Enskär	08-09	fl.	-	6(3)	94-96	95.2	0.9832
-----								
-	Srm	07	ad.	♂	1	95	-	-
-	Srm	07	ad.	♀	1	91	-	-
-	Srm	08	juv.	-	3	91-95	92.7	2.0817
-----								
Svensson	Sverige	-	-	♂	59	92-100	-	-
Vaurie	Sverige	-	-	♂	10	94-101	98	-
Salomonsen	Skandinav.	-	-	♂	56	92-99	96.38	-
Salomonsen	Färöarna	-	-	♂	22	97-103	99.61	-
Niethammer	Tyskland	-	ad.	♂	11	93-98	95.4	-
Jenning	Capri	05	ad.	♂	20	93-100	96.25	1.5853
Svensson	Sverige	-	-	♀	28	90-96	-	-
Salomonsen	Skandinav.	-	ad.	♀	36	89-97	93.22	-
Salomonsen	Färöarna	-	ad.	♀	13	95-101	97.54	-
Niethammer	Tyskland	-	ad.	♀	4	89-95	-	-
Jenning	Capri	05	ad.	♀	41	87-96	92.44	2.1570
<u>De. oe. leucorhoa</u>								
Niethammer	Grönland?	-	-	♂	-	102-110	-	-
Vaurie	Grönland	-	-	♂	10	100-109	105	-
Salomonsen	Grönland	-	-	♂	36	102-110	105.00	-
Salomonsen	Island	-	-	♂	49	99-107	102.55	-
Weigold 3)	-	-	-	♂	-	100-110	-	-
Niethammer	Grönland?	-	-	♀	-	100-106	-	-
Salomonsen	Grönland	-	ad.	♀	37	100-108	103.37	-
Meltofte	Grönland	05	ad.	♀	1	102	-	-
Salomonsen	Island	-	ad.	♀	23	96-103	98.81	-
Weigold 3)	-	-	-	♀	-	96-105	-	-

1) Srm = Södermanland, Sweden. Sverige = Sweden. Tyskland = Germany. Grönland = Greenland. Färöarna = Faeroes. Island = Iceland.

2) 08 = Aug. etc.

3) According to Svensson (1970).

4) Number of wings (number of individuals in paranthesis)

Tabell 2. Vikt hos stenskvätta på Enskär, Södermanland (1966 & 1973).  
Weight in *Oenanthe oenanthe*.

Författare Author	Plats Place 1)	Tid Time 2)	Åld. Age	Kön Sex	Antal Number	Interv. Interval	Medelv. Mean	Std.avv. Std.dev.
<u>Oe. oe. oenanthe</u>								
-	Enskär	06-09	ad.	♂	4	22.0-25.5	23.75	1.8046
-	Enskär	06-09	ad.	♀	3	19.5-23.9	22.27	2.4090
-	Enskär	08-09	juv.	-	25	19.2-25.4	22.59	1.5959
-	Enskär	08-09	fl.	-	3	19.0-24.5	21.03	3.0172
-----								
Svensson	Sverige?	-	-	-	71	19-33	-	-
Jenning	Capri	05	ad.	♂	9	-	22.1+0.5(1.5000)	
Jenning	Capri	05	ad.	♀	17	-	21.2+0.4(1.6492)	
<u>Oe. oe. leucorrhoa</u>								
Meltofte	Grönland	05	ad.	♀	1	19	-	-
Weigold 3)	-	-	-	-	-	20.5-46.5	-	-
Davis 4)	Fair Isle	09	-	-	62	-	30.77+0.38(2.9921)	

1) Sverige = Sweden. 2) 08 = Aug. etc. 3) According to Svensson (1970).  
4) According to Nisbet (1963).

Tabell 3. Resultat av t-test mellan vinglängdens och viktens medelvärden.

Student's t-test of the means. \*\*\* =  $P < 0.001$ , \*\* =  $P < 0.01$ ,  
\* =  $P < 0.05$ , n.s. = not significant.

	Enskär ♀	Enskär juv	Enskär fl	Srm juv	Capri ♂	Capri ♀
<u>Vinge - Wing length</u>						
Enskär ♂	**	***	***	-	***	-
Enskär ♀	-	n.s.	n.s.	-	-	*
Ensk. juv	-	-	n.s.	*	n.s.	***
Enskär fl	-	-	-	-	n.s.	**
<u>Vikt - Weight</u>				<u>Fair Isle</u>		
Enskär ♂	n.s.	n.s.	n.s.	***	n.s.	-
Enskär ♀	-	n.s.	n.s.	-	-	n.s.
Ensk. juv	-	-	n.s.	-	n.s.	**
Enskär fl	-	-	-	-	n.s.	n.s.

Antal kontroller efter X dagar/år.  
Number of recaptures after X days/years.

1	2	3	4	5	6 dagar	1 år
2	3	4	-	2	2	1

Eltårsfågeln märktes som 1K 700824 på norra udden och kontrollerades som 2K+ ♀ 710814-710827 på södra udden. Det kan röra sig om en lokal häckfågel men också om en genomsträckare som besökt samma lokal två år i följd. Återfynden i april-juni av 3 svenska pull.- och 1 juv.-märkta lög mellan 11.0 och 29.1 km från märkplatsen, i genomsnitt 16.0±8.73 (std.avv.). Det tyder på stor ortstrohet mot födelseplatsen!

#### ÅTERFYND

Fyra återfynd har gjorts t o m 1978 av då 321 märkta stenskvättor (1.25 %):

2.194.317	1K +	08.09.65 28.09.66	Pisa 43.43N-10.24E, ITALIEN (0-0-20, riktning 199°22', 1732.4 km, 86.6 km/dygn)
2.194.033	1K x	15.08.66 20.05.67	Boholmen 59.15N-18.42E, Runmarö, Uppland (0-9-4, 47°23', 93.9 km)
2.375.515	1K /?/	07.09.72 22.09.72	Almenno 45.45N-09.35E, Bergamo, ITALIEN (0-0-15, 203°44', 1532.0 km, 102.1 km/dygn)
2.340.337	1K v	24.08.70 15.04.75	Lavagna 44.19N-09.21E, Genova, ITALIEN (4-7-22, 202°42', 1699.7 km)

Att tre av återfynden gjorts i Italien förvånar knappast, men faktiskt finns bland RC:s 15 återfynd 1960-1971 endast ett till i Italien (Österlöf 1964-1980).

Tio svenskmärkta stenskvättor återfunna i augusti - oktober + april (en märkt på Enskär, se ovan) befann sig i riktning 206°08'+9°07' (std. avv.), d v s SSW från märkplatsen och på avstånd från 671.6 till 2694.2 km (i genomsnitt 1636.6 km = södra Frankrike).

En jämförelse mellan Enskärs tre långfynd (alla märkta i aug.-sept.) och tre från Örskär i NE Uppland (alla märkta i maj) ger en signifikant skillnad ( $P < 0.05$ ) mellan riktningarna till återfyndsorten. För Enskär var riktningen 201°56'+2°17' (std.avv.) och för Örskär 213°47'+4°53' (std.avv.). Fåglarna som fångades i maj på Örskär var sannolikt på väg långt norrut och kanske flyttar dessa mera SW än SSW. En ad ♂ märkt i maj på Gotska Sandön återfanns nästa år i maj mycket riktigt i Murmansk

vid ishavskusten. Merparten av de finska återfynden ligger både i norra Italien och södra Frankrike och märkplatsen framgår inte (Nordström 1963) men några fynd 1966 och 1967 tyder på att sydfinska märkningar återfinns ostligare än nordfinska (Stén 1968, 1969).

Varifrån Enskärs-fåglarna kommer är ovisst, men maj-fyndet vid Runmarö antyder Östra Svealand och kanske södra Finland.

#### SUMMARY

At Hartsjö-Enskär Bird Ringing Station (58.41N-17.29E) in Södermanland, east central Sweden, 197 Oenanthe oenanthe were ringed in august and september 1965-1972 (Fig. 1). Juveniles amounted to 73 %, fullgrown to 5 % and adults to 18 % with a slight but not significant increase in adults during the autumn.

The few males (8%) captured indicate an increasing share of males ( $P < .05$ ) during the autumn (Fig. 1). The female share was constant.

The increasing wing lengths (Fig. 1) correspond to the fact that males are passing Enskär later than the females. The wing lengths are presented in Fig. 2 and Tabell 1. The shorter wings on Capri in may (Tabell 3) could be explained by the wearing of primaries since last moult.

The weights are presented in Tabell 2 and 3. There is no correlation between wing length and weight at Enskär ( $P > .05$ ).

There are only 13 recaptures within 6 days and another one after one year. Another four swedish birds (3 pulli, 1 juv.) recovered in april - june had returned nearly to the place of birth (16.0±8.73 km/std.dev.), indicating a great "Ortstreue" in the species.

Out of 321 ringed in 1965-1978 only four (1.25%) were recovered elsewhere (three in Italy). Ten swedish recoveries in august - oktober and april (one) were made in the SSW direction  $208^{\circ}08' + 9^{\circ}07'$  (std.dev.) and at a mean distance of 1,636.6 km (671 - 2,694 km) from the ringing place.

Spring birds ringed in may at Enskär, northeastern Uppland, had a recovery direction of  $213^{\circ}47' + 4^{\circ}53'$ , which is different ( $P < .05$ ) from those of Enskär ( $201^{\circ}56' + 2^{\circ}17'$ ). Another may ringing were recovered at Murmansk, northwestern USSR, indicating a northern origin for these may migrants. The northern wheatears might fly more westerly during autumn than birds from south and central Sweden.

The origin of the wheatears ringed at Enskär is indicated by one of the recoveries: east central Sweden.

#### LITTERATUR

- Jenning, W. 1963. Verksamheten 1956. - I: Edelstam, C. et al. Den svenska fågelstationen på Capri och dess verksamhet 1956-1961. - Vår Fågelvärld 22:248-256.
- Meltofte, H. 1976. Ornithologiske observationer i Scoresbysundområdet, Østgrønland, 1974. - DOFT 70:107-122.
- Moreau, R.E. 1972. The Palaearctic-African Bird Migration Systems. - Academic Press, London and New York.
- Niehammer, G. 1937. Handbuch der Deutschen Vogelkunde. Bd I: Passeres. Akademische Verlagsgesellschaft m.b.H., Leipzig.
- Nisbet, I.C.T. 1963. Weight loss during migration. Part II: Review of other estimates. - Bird-Banding 34:139-159.



- Nord, I. 1971. Höststräck och fångst för några arter på Enskär. - Fågl. i Söml. 4:41-50.
- Nordström, G. 1963. Einige Ergebnisse der Vogelberingung in Finnland in den Jahren 1913-1962. - Orn. Fenn. 40:81-124.
- Salomonsen, F. 1951. The immigration and breeding of *Turdus pilaris* in Greenland. - Proc. Xth Int. Orn. Congr. Uppsala, p. 515-526.
- Salomonsen, F. 1957. Systematisk översikt över Nordens fåglar. - I: Blaedel, N. (ed.). Nordens fåglar i färg. Bd VII. Allhem, Malmö.
- Stén, I. 1968. Die Vogelberingung in Finnland im Jahre 1966. - Mem. Soc. Fauna Flora Fenn. 44:54-215.
- Stén, I. 1969. Die Vogelberingung in Finnland im Jahre 1967. - Mem. Soc. Fauna Flora Fenn. 45:63-154.
- Svensson, L. 1970. Identification Guide to European Passerines. - Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm.
- Vaurie, Ch. 1959. The Birds of the Palearctic fauna. Order Passeriformes. H F & G Witherby, London.
- Österluf, S. 1964-1980. Annual Report for 1960-1971 of the Swedish Bird-Ringing Office. (Ringmärkningscentralens årsrapport för 1960-1971).

Manus inkommet juni 1980.

Ingemar Nord, Ringstedsgatan 36, S-163 43 SPÅNGA

# Notiser

## Gräsand som klektoparasit på Vigg

Johan Ehrlén

Måndagen den 9 april 1979 observerade jag en viggflock om ca 35 ex vid Ulvsundets Färjeläge på norra Mörkö. I flocken uppehöll sig en hontacknad gräsand. Viggarna var sysselsatta med att dyka efter mollusker, vilket tycktes ske med stor framgång, medan gräsanden förhöll sig avvaktande. När någon vigg återvände till ytan med föda efter en lyckad dykning, vände gräsanden snabbt dit, förföljde och attackerade viggan i fråga, bl a genom att dra i stjärten. Detta resulterade i att viggan försökte fly och därvid oftast släppte bytet, varpå gräsanden mycket snabbt fångade upp det och förtärde det utan några synbara problem.

Denna jakt pågick så länge jag befann mig på platsen och verkade väl inövad. Under ca 30 minuter bevittnade jag ett 50-tal attacker, varav mer än hälften slutade med att gräsanden kunde förtära det erövrade bytet. Detta skulle tyda på att gräsanden gott och väl skulle kunna leva på vad den erövrade från viggflocken.

Isförhållandena vid observationstillfället var inte speciellt svåra, men tidigare under vintern hade öppet vatten, förutom vid Ulvsundets färjrenna, endast varit tillgängligt vid Skanssundets och Daxens färjor och i viss mån vid Pålundet. Alla lokalerna är belägna vid norra och mellersta Mörkö. På dessa ställen är det mestadels rätt djupt och förmodligen svårt för simänder att finna föda. Detta faktum kan möjligen ha bidragit till att utveckla ovannämnda beteende.

Johan Ehrlén, Erik Dahlbergs väg 40 A, 151 31 Södertälje

## Dykande simänder

Arne Andersson

Att gräsanden, *Anas platyrhynchos*, dyker efter föda omnämnes i litteraturen som varande en sällsynt förekomst.

Av de ca 100 gräsänderna, som uppehöll sig i Nyköpingsån invid Elverket under mars månad, iaktogs övervägande delen som dykande. Både honor och hanar dök regelbundet vid mina besök på platsen. Djupet varierade från ca 1 meter invid stranden till 3-4 meter på de djupaste ställena. Tiden som förflöt då de var under vattenytan uppgick som mest till 14 sekunder.

Att tillgången på föda på "vippavstånd" i vinterns slutskede börjar tryta på en lokal, som hela vintern nyst ett 100 tal änder, är troligt, men att det enbart skulle vara matbrist som utlöst detta beteende motsäges av att på den övriga isfria åsträcken jag besökte sågs änder som sökte föda på för arten mera normala sätt. Vad för slags föda som lockade änderna att dyka kunde jag inte avgöra.

Arne Andersson, Tängeta gård, 610 55 Stigtomta

## FÖRENINGEN SÖDERMANLANDS ORNITOLOGER (FSO)

Utgör en regionalavdelning av Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) och är huvudman för Hartsö-Enskär fågelstation.

Föreningen är ideell och verkar för vidgad kännedom om och bättre levnadsbetingelser för de sörmåländska fåglarna samt att bland allmänheten sprida intresse för ornitologi och naturvård.

Detta försöker vi förverkliga genom en verksamhet som omfattar bl a :

- \* Inventeringar och andra undersökningar
- \* Fågelskyddsarbete
- \* Årlig fågelrapportering
- \* Tidskriften Fåglar i Sörmland
- \* Hartsö-Enskär fågelstation
- \* Sammankomster och exkursioner

### Styrelse

Ordförande	Leif Karlsson Finningevägen 62B, 152 00 Strängnäs	Tel 0152/15108
Sekreterare	Claes Svedlindh Badhusgatan 8A, 613 00 Oxelösund	
Kassör	Gunnar Sjöo Brenäsvägen 23, 641 00 Katrinhalm	Tel 0150/52071
Övriga	Stefan Bengtsson, Vadsbrovägen 12, 150 20 Järna Stefan Bleckert, Heljestrandsgatan 3A, 633 44 Eskilstuna Anders Bylin, Lövsunds gård, 610 60 Tystberga Hans Pettersson, Hånsta, 740 33 Vattholma	

### Medlemskap

Se omslagets andrasida.

## HARTSÖ-ENSKÄR FÅGELSTATION

Stationen ligger i Sörmlands yttre skärgård rakt öster om Oxelösund och där utförs ringmärkning huvudsakligen under aug-okt varje år. I samband med märkningen genomförs ofta specialstudier.

Stationens läge gör att vi tidigt registrerar invasioner av mesar, siskor, hackspettar och ugglor.

Stationen bemannas främst av ringmärkare och assistenter från Södermanland. Utbildning och vidareutbildning av personal sker årligen och nya medarbetare är välkomna att delta i verksamheten.

Medlemmar är också välkomna att besöka stationen och får rabatt på båtresan. Förläggning sker i tält.

Kontaktman är Lennart Wahlén, Sörgårdsgatan 24, 582 39 Linköping

Tel 013/17 67 24



Kärrensäppor

Foto: Karl-Erik Häger

## INNEHÅLL

- 1 Fågelrapport Sörmland 1979.  
Hans Pettersson, Lars Broberg, Tony Haglund och Lennart Wahlén.
- 19 Verksamheten inklusive ringmärkningen vid Hartsö-Enskär fågelstation  
1979.  
Lennart Wahlén och Hans Pettersson.
- 32 Flyttande stenskvättor vid Enskär.  
Ingemar Nord.
- 40 Notiser: Gräsand som kleptoparasit på vigg och Dykande simänder.

Pris 12:50

Offsetcenter ab  
Uppsala 1980